

EX LIBRIS

Co: Ludovici Pelleatti
e Portogruario.

BIBLIOTECA
SEMINARIO V.
PORDENONE

msc.

43

XI-2

L. VITRVVIV, ROSCII, PARMENSIS,
de modo docendi, atque studendi, ac de cla-
ris puerorum moribus Libellus
Quàm utilissimus.

Leonardi Putei, Veneti, ad Libellum
Hendecasyllabon.

Culte, tempus adest, Libelle tandem.
In manus properes peritiorum:
Facundo simul ut loquaris ore,
Quo fiant Iuvenes modo disertis.
Quid sidentes canis appulæ uereris?
Nasum Rhinocerotis et malignis
I, felix: timeas nihil Libelle.
Nam tibi optimus omnium patronus
FLORIVS, patriæ decus perenne:
Atque idem Latæ decus Camœnæ, est,
Qui te perpetuum beet in æuum.

. i s .

Ex libris Jo. Milii Ger -

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

CHICAGO, ILL.

RECEIVED

APR 11 1934

*

TO THE DIRECTOR

OF THE DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES

FROM

THE DEPARTMENT OF CHEMISTRY

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

CHICAGO, ILL.

L. Vitruuius, Roscius, Floriano Cedroplano, Bononiensi, Viro Amplissimo S. P. D.

Rerum omnium Scriptores, qui et priscis, et nostris etiam temporibus in aliquo scientiarum genere claruerunt, quique omnibus de rebus tum grauius, ac splendide, tum ornate, copioseque differuerunt, cum aliquod opus ex suis primitiis adituri essent, illud nimirum clarissimis, ac praecellentibus uiris duplici de causa eos dedicare consueuisse comperio. Primum quidem propter praecipuam in se beneuolentiam, ac summam liberalitatem, tum uero ob maximam nominis, ac famae celebritatem, quam apud omnes uirtute, ac recte factis adepti sunt. Et id quidem, quo praeclarissimo patrocinio se se ab inuidorum, obreptatorumque maledictia, quoad eius fieri posset, tuerentur, ac sui memoriam nullo temporis intervallo interituram apud posteros relinquerent. Quae res sane cum me nequaquam lateret, et hoc opusculum emittere statutum in animo haberem, doctorum hominum uestigijs inharere, illosque in eiusmodi aditione imitari haud alienum à re nostra iudicaui. Nam cum multum, diuque mecum sedulo cogitarim, cui nam uigilias hasce meas potissimum nuncuparem, Tu mihi ex omnium numero candidissime. FLORIANE occurristi: non minus ob munificentiam, qua erga me semper cumulatissime usus es, quam ob tui nominis amplitudinem, qua oēs excellis, et praestas: quaque ubique gentium clarissimus haberi, qui tali munere dignus uidereris. Libellum nostrum, quem iuuandorum adolescentium causa lucubrui, te auspice, et sub tui nominis nuncupatione in lucem prodire uolui: Maximam enim ex tuo nomine scriptis nostris auctoritatem accessuram confidimus. Quem profecto si nulla alia de causa, ob meam saltem in te ob-

seruantiam tibi non iniocondum fore arbitramur. Eum
igitur Libellum tuæ amplitudini dicaui, non ut aut tu
is in me quàm plurimis beneficijs hoc tã leui munuscu-
lo satisfactum uelim, cum me tibi omnia debere putem,
atque profitear: aut nostro præconio tuarum uirtutum
præclarissimæ actiones clarescerent: quæ per se ita nites-
ant, ut nulla fermè uerborum accessione magis illustras-
ri posse uideantur: sed potius utis tuo fretus patrocinio,
in lucẽ tutius prodire posset: et mei erga te animi prom-
ptissimi significationem, magnamq; cordis beneuolenti-
am haberes. Tuo igitur præsidio protectus, tuoque titu-
lo decoratus, in hominum manus progredietur: nec insi-
diorum morsus pertimescet. Adeo enim huius nostræ
tempestatis uaria sunt palata mortalium, adeo absurda
iudicia, adeo morosa ingenia, ut quæq; uel eruditissima
suis foetoribus conspurcare non cessent. Adeo omnia na-
so suspendunt adunco, ut effeni audacia literarum apices
impetere, ac oblinire minime uereantur. Adeo eorum est
indomita colubrinæ linguæ colluies, ut in cõuitia sem-
per os habeant armatum, et spumantibus labris, effrenas-
tisquæ conuitijs audeant uiros de re literaria optime me-
ritos uellicare. Adeo huiusmodi linguaces rabulæ tubes-
roso ore, ac quodã stultitiæ propemodum authoramena-
to intumescere uidentur, ut in aliorum uel minimis uitijs
acutum cernant, ut Epidaurius Serpens, in proprijs uel
maximis lippiant, nec uideant manticam in tergo pendē-
tẽ. Adeo huiusmodi cauillatores dicacissimi suæ inscitiae
telo eruditos uiros inuerecunditer proscindunt, et pesti-
mæ linguæ uirulentia lancinant, cõfigunt, taxant, ut mil-
le strophas comminisci semper nitantur. Qui cum se con-
fossos, ac prostratos uident, ad duo illa saxa Attica, uides
licet impudentiam, et contumeliã defugiunt. Non eru-
bescunt peruicaces Momi, duræ frontis Zoili, Agathos-
mastiæ uirulenti Lynceos cæcos appellitare. Qui aduer-

sis multis, et nullo Apolline laetrant. Qui de peccatoris bar-
rathro canosam spurcitiam, quam semper obolent, euo-
mentes, sacris, ac detestabilibus uerbis utuntur. Semper
sunt inuidi, semper inuidia tormētis tabescūt: Quēadmodū
iuxta Græcorum adagium. Simia semper est simia, etiam
si purpura uestiatur. Tibi, inquā, Floriane nobilissimorū
optime (ut ad te diuertamus) labores hosce nostros nun-
cupandos esse uolui. Quem, ut est uidere, maxima in re-
bus agendis prudentia comitatur, iustitia exornat, tem-
perantia illustrat, animi fortitudo adeo omnium præcla-
rissimum reddit, ut ad mortalem gloriam nihil tibi de-
esse uideamus. Si grauitatem perpēdimus, ueteres Arco-
pagitas inspecio. Si morum integritatem intuemur, Ario-
stidem uidere me puto. Si uictus, cultusque sobriam, ac
mundam frugalitatem consideramus, priscorum Lace-
dæmoniorum mores se se nobis repræsentant. Si continē-
tiam contemplamur, Scipionis imago animo obuersa-
tur. Accedit ad hæc animi dotes elegans forma, siquis-
dem à Platónico Porphyrio repetitum est, Species Priap-
mi digna erat imperio, oris probitas, regius splendor,
cultissimus sermo, benignitas, ac munificētia quā ma-
xima. Hanc enim peculiariter amplexaris. Hanc unam
hoc temporis penē inter mortuam reuocas. Nihil enim
tam angusti, tanque parui animi esse ducis, quā ama-
re diuitias: Nihil honestius, magnificentius que, quā
pecuniam contēnere. Et regalius esse, inq̃s cū Ptolemæo
Lagi filio, ditare, quā ditescere. Quid in te nō mirabi-
le? Quid non conspicuum? quid non omni laude digni-
ssimum? Te siquidem incredibilis animi bonitas, maxi-
ma æquitas, ingenita humanitas, magna in omnis bo-
nos, ac bonorum studiosos beneuolentia, atque animi
propensio, singularis sinceritas, atque germana mens,
denique uirtutum omnium cumulus adeo exornat, ut
merito ubique locorum, ubique gentium prædiceris, et

summis laudibus in cœlum usque extollaris. Natus ad pietatis augendæ summum studium, ad honestatem, ad mansuetudinem, ad probitatem, ad modestiam, ad fidem seruandam. Optimus, clemens, iocundus, grauis, literatorum constantissimus fautor, graui seueritate constans, apertæ frontis homo, simulates omnium contemnens, neminem iniuria afficiens. Charus patriæ, charus ciuibus, charus omnibus, sed longe sacro ordini tuo charissimus. Adeo comis, adeo politioribus moribus præditus, ut neminem tibi anteponam, cōparem paucos. Sed quid immoror in re confessas? Solus habes laudum quicquid possedimus omnes. Ac tātum inter ceteros totius orbis terrarū uiros emines, et excellis, Quātum lenta solet inter uiburna cupressi. Verè Cedroplaniorū familia dignus. Quam apud Bononienses ob rerum bene gestarum magnitudinem semper fuisse, et esse celeberrimam haud ignoramus. Et ex qua sexcentū, tanquā ex equo illo Troiano uiri prodire. De cuius laudibus melius est silere, quā pauca dicere, et nō satis pro dignitate loqui. Sed ego tuas laudes alio tempore feliciori stylo celebrandas relinquam. Has enim id genus esse uideo, ut maximum multorum uolumen, nedum breuem, et sterilem hanc epistolam desyderent. Hoc igitur nec dignum, nec par tuæ amplitudini munus æquo animo, sereno uultu, hilari facie accipe, obsecro. Quod si tibi gratū, et nō iocūdum cognouero, sublimi feriā sydera uertice: et te uādice uituperonum morsus uirulentos haud pertimescā. Interim paruo munere sis cōtentus. Quod enim pro tēpore tibi darem maius, habui nihil. Et qui uirtutibus, laudatisq; moribus cumulatissime refertus es, tuum Rosciū amore, studio, & officio cessurū nemini, ut facis, ama.

Angelici Grypi Bononiensis ad Lectorem.

Quisquis Mænalia choros palæstræ,
Et latus cupis aureæ Mineræ,
Hic pulsa ad nidos mei Vitruui
Lares candidulos, et elegantes.
Hic ludunt Charitesq;, Gratæque,
Hic spirant Zephyri tepentis auræ.
Surgunt undique rursus de uirenti
Narcissi, lachrymæ, Thymique flores.
Quid longos petis Aronis recessus?
Hic pulsa ad nidos mei Vitruui
Lares candidulos, et elegantes.

Joannis Aleni Cremonensis ad Discipulos, ac Magistros.

Hic ad Discipulos facit Libellus,
Nec non attinet ad conos Magistros.
Monstrat quippe simul etiam studendi,
Multos quique latet modum docendi.
Quare ues Pueri, ac si muli magistri,
Ne paucis, pægeat parare librum
Numinis, quo nihil uest magis petundum,
Recte discere, uel studere qui uole.

Fortunati Moniculi ad Libellum.

Prodi doctè liber, Libelle prodi,
Sed non ut tibi soli solent Libelli,
Quos manu metus arguat laboris.
Nam te Roloius optimus Virorum
Perfèctum dedit, integrumq; fecit.
Prodi doctè Liber, nec inuidentis
Turba: uerba time, nocensque uirus.
Prodi iustus eris Libelle prodi.

Iacobi Lebetii Ferrariensis ad Studiosam Iuuentutem.

Temore quæ multo, multo discenda labore,
Ante anseriptis impetuere iuris.
Quæ sint discenti, quæ sint seruanda docenti,
Hic unus breuiter Roscius arte docet.
Vtilior ducites, an doctior ille putandus:
Nec quæ sit maior dicere laude queas.
Hoc igitur facilem ad musas studiola iuuentus
Hoc duce carpe, alijs qui cupis esse, uiam.

Cæsarei Zanchi Bergomatis ad Roscium.

Quote docta cohors ornat il munere Rosciæ
Et numero, et prosa tu Maro et Cicero.
Tutacis e rudibus sapientis arte Platonas:
Virque i reuiper te tempore et homo.
Vive ergo felix Cumæ tempora Vatis.
Instruat humanum sic tua Mula genus.

Nicolai Capelli Veneti ad Lectorem.

Deterrent, laudemq̃ uetant sperare sequentes,
Quæ monstrant a litus per uga diuiles
Et uelut effundunt rapidos degurgite fluctus,
Et uiorant pingues lata per ariditates.
Luxuriant, excamq̃ trahunt præcepta per artē,
Atque inter tumi lumpectus anhelat opus.
At lenis graditur per amenas Roscius umbras
Et nihil esse docet discere commodius.
Hauri hunc, frugitero qui labitur aureus amnes
Mulcebit cultos Palladis unda linus.

**L. Vitruvii, Rosci, de ratione docendi, atque studendi,
di, ac de claris puerorum moribus Libellus.**

Alteaquam ad docendi, studendiq. tra-
dena praecepta ueniamus, non alienam
à proposito nostro fore uideatur, si ad
lectes ipsos admonuerimus Primum,
ut qui eis praecepta extrinsecus trade-
re non potest, discendi cupiditatem, et sponte perleat
ripiant, et ad hydropici cupiditatem le con orment.
Cui, ut inquit Ouidius.

Quae plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.
Sic et isti, quae praecepta uides didicerint, et praecepta pers-
cipiant, et tanquam diuturnam sitim experire cupi-
pientes, inuenerint. Teneantque illa adhaec ante
mentis oculos, quod Isocrates praecepit, si cecideris,
inquit, disceris, multa quae te dices. Quod si tum
habet doctrinam capere, ut adiungedocet. Et
cile autem ad eam audacitatem te tuos exhorat, utur,
si eisdem Isocrates ad Democritum scribens uero a
memoria tenere debere praecepit, inquit, loquantur acce-
iter ad eos, qui conati sunt quidam dicere profites-
tur. Tur, ena, qui se latet inmerito ostentant, et in ma-
ria, quo cumulatior sotes, et uant a se eloquentes uer-
bo ne terra quidem latere profuisse uideantur. Quates-
nus melius te nunciam ad intellegendum docent, et cetera
adolecentes, ual in te sapientiam inueniendoluna hone-
storem, aut ista, et cetera. Non enim, quia, quia uoluit
amuisse Theophrastus quidam secrete, et in te pro-
ris ualitudine, non uelocitas, non uirtus, non
foeciles, non clientela, non fortunata, non
principatus, non regnum, non opes, non
tas, non auri, non argentum, non, non, non, non
opes, non genus, non ager, non praedium, non

Quid pri-
mum, ad de-
scit, huius est
diendis re-
rendi.

Qui, lib.
Falso.

Isocrates

Arguit
caniores,
pigiores

Theophi-
Scitica.
Basilus.
Plautus.
Ar. subf.

sessiones, non fama, non ulla maiorum nobilitas, non
 dignitas hominem facit beatum, sed sola uirtus. Quae
 utquit Seneca, totis immortalitatem donare periret,
 et pares deis efficere. Quae sola (ut author est Plautus)
 et uiuent et meritu sua. His est, et fama possessio. Quae
 non morbo, non uetustate deletur. Quae fortis ac uir-
 bus excolita non labiacet, semper cum uia ut semper au-
 getur, semper crescit. Omnia enim habet, quem peries
 est uirtus, ut scribit Plautus. Quae etiam res non ha-
 bent reges, felices non sunt habendi. Non enim ha-
 bent ter felices ac ter beati ex Romanis. Aristippus ille
 Socraticus, cum interrogaretur, quae uirtutes oport-
 teret ducere, ea respondit fertur, quae uiris uis, scientia,
 sapientiam unque, et doctrinam significauit. Quae du-
 ra licet primam, et aspera uideatur, suauis si mos autem,
 ac si uolens, perpetuosque parit fructus. Cum contra uo-
 luptatis blandus, ac ne si uolens ingressus amarus uero
 ac perniciosus longe semper sit exitus. Voluptas sordida,
 ac obscena res est ac belluarum maxime propria,
 uel potius ipsa laeta, et immixtis belluarum inuenitur malo-
 rum, ac celerem omnium, uirtutum expultrix, memo-
 ris, ac rationis inimica. Quae contumeliam, et inueteratioris
 hominis oculos perstringit eandem de sua sede, ac
 statu dirigit, et omne animi lumen extinguit. Quam
 non immerito Antisthenes summum malum, et Cris-
 tolaus peripateticus non summum modo malum, sed
 multorum in super malorum causam, et originem, Pla-
 to et am malorum omnium etiam appellauerunt. Hie-
 ronymus animi, et corporis perniciem agrestem, ac
 furiosam uelluam. Septimius. Domina blandissimam
 Cicero. Inexpugnabilem belluam Diogenes Sinopensis
 Quod ei, ut dicebat Heraclitus, repugnari difficissi-
 mum sit. Hanc momentaneam, et corruptibilem esse
 ostendit Pericles Corinthius. Hanc Cleobolus Lydi

voluptas
 suarum
 opia.

et stitio
 solus
 ito
 orum
 ro
 ro
 ogenes
 racleus
 and ro
 obolus

us cunctis uiribus frenandam suasisit. Hanc nobis do-
 ctissimi homines, et sapientissimi uiri omnes non mi-
 nus quàm Charybdim, ac Scyllam iugendam cer-
 runt. Anxietas namque appetitus delectas torride perfo-
 citur, paulo nometo estur, graues aculei relinquit,
 fatuos dolores parit, totaq; diuque a felicitatis ratios
 ne abhorret. Voluta tam appetitus, uoluerit. Ari-
 stoteles inter tria Ethicorum libro, iolatio nis est. Iusto
 undique atuant et excoquo libidinis uolam, atam cupidi-
 tatem exauget. Quam etiam, imagnitanti, et uehemē-
 tes, mentem elur, statu demouent. Quam uolam me-
 diocres illas quādam, rarasq; oportet esse tales deus
 que, ut ratio, non aduerferunt. At enim puerum opor-
 tet secundum paedagogi praecepta uolere, ita cupiditas
 debet et edire rationi hanc ille. Ca, hanc et hanc puer
 stem uocabat Archias. Tacebat uolam, ratem cuius
 praeclatissimam sententiam Cicero persecutus est in
 Catone Maore uolam ratem puerus Cicero, pro Ar-
 chie sententia hanc ille. Nulla uolam ratem puerum,
 quam uolam ratem uolam ratem hominis uolam ratem
 pura datam, cuius uolam ratem uolam ratem, et et et
 nata ad pondum exaltatur. Hanc puerum uolam
 nes, hanc ratem uolam ratem et et et et et et et et et et
 stibus claudere. Hanc quādam uolam ratem uolam
 nique felis, nullum uolam ratem uolam ratem ad quod
 suscipere uolam ratem uolam ratem uolam ratem
 uolam ratem uolam ratem uolam ratem uolam ratem
 Jecebris excitari, uolam ratem uolam ratem uolam
 rata, hanc quādam Deus nihil mente uolam ratem
 Hanc diu no munerit, ac doctissima uolam ratem
 quādam uolam ratem. Nec enim uolam ratem uolam
 perantia uolam ratem omni uolam ratem uolam
 uolam ratem posse et uolam ratem uolam ratem uolam
 luptate, uolam ratem q, nequicia, inquit Boetius, uolam

Aristoteles
 lib. 3. ethi

Archias
 Cicero in
 Catone Ma-
 ore
 Nulla capi-
 talis ipse
 quādam uolam
 puer uolam
 ptas
 Omnia m-
 la ex uolam
 ptas

sterreat quemquam laboris difficultas. Quæ quantas
 cunctis sit, per aspera, factio nem tamen levis, ac mitis
 fiet tanta est eius usus, ut nihil non ducam de met, et ma-
 sueta fiat. Ferrum in quo est manuam atre citatione ob-
 teri, saxa quoque per arborum more cadunt cernimus. Inter
 cunctos agri, sed ingenter satuli laxantur cõ-
 traq, fertili inq, ingentius hauriuntur, degenerat.
 Equi, quia ydols laboris enutriti sunt, recurrem
 induunt nostra animam, nec alper ora unquam aila
 itinera alpernatiur. Quæ uero paup, et multa loca
 incoluerunt, cum dures hi euadant, nec temere sales
 brosis se, ac montibus insisterant. hauriunt. Ita uiue-
 dum est aduocanti us inquit. D. Aug. si uis in li-
 bro de ordine contra Academicos, ut a ueneris res-
 tus, ab aleece, uis uentris, et guttatis, ac in modo flo-
 corporis culta, et ornata, ac inanis negotiis, iudo-
 que, a torpore, somnoque, pigrina, ac imitacione
 inardat, ac honorum, et taliumq, ambicio, us ab-
 ipsius etiam laudis immodica cupiditate astringant.
 Amorem autem pecunie totius ipsorum sper, certis
 mum uenenum esse credant. Nihil enim faciant,
 nihil audacter inueniunt uis uentis cautius. Terant regis
 sine, hauriant crullime. In omni uero contrahit conuen-
 tione, cum omni uis latis est seruare hoc unum uul-
 gare pro uerbum. Non faciant, quod uari nolint. In
 omni autem aila loco, tempore amicos habeant, aut
 habere in sent. Ose quantur dignis, superbos non cu-
 rent. Sint apti, congruenter lauant Deum colant, cogi-
 tent, quantant se, de caritate subnixi optent tranqui-
 litatem, certumq, curam studis suis. Car autem pecu-
 nias damnauit nempe, quia diuitia, ut prode ait Ilos
 crates flagit, ac turpitudinis potius, quam uirtutis,
 ac integritatis ministræ, ac pedes quæ habentur. Omne
 la ignauia, malorum subsidia, libidinum, ac uoluptas

D. Augusti.

Amor pecunie
n. x. uirtutis
uenenum.

Prouerbiis.

Isoctates.

tum incendia existunt: nocent probis, possidentur ab
 impie: ois magnas in his cum ulandis labor est maxi-
 mus in pollicerdis meritis, sunt natus quoque in amite-
 tendis de hoc. Nam, dum mas, latitantes, et denique
 pecunie attractionem, perire voluerimas, Quid obs-
 fecro, hanc molestem quoniam inter diu calibus,
 ac mutata state consequendum. Mortali animos
 explere non est, satceret unquam per contrit prae-
 clare Cor. His tunc Aristophanes, cum unum rerū
 fatetatem, et, et carum uero, et quam satis cuiquā
 esse dixerit. Nihil est, quod nāgū unles animos enere-
 net, quam, et ois tas pecunia dūm. Sa. lūlus. Auari-
 tia peccunia stuat, et habet et quam emolgens cōcū-
 piuit. Ea quā dūm in cūta, corpus, et inū-
 que unles et carum semper in cūta, et in cūta, et in cūta
 neque cōcūta, neque in cūta diminuat. In cūta de
 syderum in cūta. Aristoteles. In cūta, et in cūta, et in cūta
 uadit in cūta. In cūta, et in cūta, et in cūta, et in cūta
 non sunt non in cūta. In cūta, et in cūta, et in cūta, et in cūta
 habemus, tamet si habere et ptamus. Quidam ut in
 quit Satyricus poeta.

Crescit animum, quantum et pecunia crescit.
 et Ouidius.

Greuerant et ois, et opum fariola laudo.

Et cum possidantur, et opum fariola laudo.

Quare ut a bonis absumpta requirere certant.

Atque placent, et in cūta, et in cūta, et in cūta, et in cūta

Sic, quos intan in cūta, et in cūta, et in cūta, et in cūta

Quod plus sunt pota, plus sunt in cūta, et in cūta, et in cūta

Nunquam, inquit Cicero in paradoxis, expleri potest
 cupiditas sitis cupiditatis enim modus est adhibe-
 dus ita uiuendum est ne aut sordidi uideamur, aut ni-
 miam eleges. Diuites, si non Patolbro quinto de
 legibus, autem ualde, simulq, probos esse impossibile

Nihil certū
 in pecunias
 um abueni-
 ta.

Aristophanes
 ics

pecuniae eu-
 uiditate ani-
 mos enervat
 et
 alius.

1. Cor. 13.
 b. 1. Poli.
 pecunia in
 cūta cupi-
 tas
 uenalis

uidius II.
 imo Fast.

tro (Pa-
 doxis,

lato II. c.
 1 legibus.

est. Fieri non potest, ut diuinis aliquis preestet, et probitate. Nemo dignus, inquit Seneca in epistolis, nisi qui diuitias contemnit. Commutabilia membra sunt diuitum, ut tradant Stoici, et fortis a ludicris. Quammodum huc, modo illic transkruntur. Alii in primis arguit rerum humanarum labem, ac nostrorum temporum feditatem. Quod a Satyrico poeta non uere, sed per istum machum, atque arum indignationem dicitur. Sanctissima diuitiarum

Seneca in
epistolis.
Stoici

Iouenalis
Satyra pri

Maieestas

Et aliud rursum.

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet et fides.

Iuuenalis
Satyra 2. 3.

Neque sancti quicquam possunt habere diuitia, quæ illa quoque, quæ sancta sunt, labefaciunt lapidissime, atque corrumpunt.

Quid non mortalia pectora cogis

Auri sacra fames?

Dictum est a diuino Marone. Ad magnas lerungias

Virg. lib. 1.
Æneidos.

agitata, ac se erant inuitant, cogunt, impellunt diuitia.

Quod quidem ex animo dolens elegantissimus elegiacarum author Propertius inquit.

Propertius

Aurop ista fides, auro uenalia iura

Aurum lex sequitur mox sine lege pudor.

Fides uero quam locietatem cum diuinis, quod cum pecunia potest habere commercium: Fides, ut alicui Stoici, in bona esse fundamentum dignoscitur per quam humana consiliatio ac societas conseruatur. Cum e contrario liqueat ab externarum rerum possiditione bellosa, seditiones, discordias, inimicitias, odia, dissensiones consistere, quæ in primis hominum corpus, atque concilia ad pernitiem ferre, intentumque perducunt.

Stoici.
Diuitiarum
fundamentum
Fides

Aurum scribit Plinius, ad pernitiem uitæ repositum est. Hinc Ouidius.

Plinius
Ouid. lib. 1.
Metam.

Et ferro nocentius alium.

Aristoteles Nobilitas generis, inquit Aristoteles libro politico
 octavo et dicitur in re publica, et tunc sentit omnia.
 Bonitatem. Omnes inquit bonos, utque nobilitatem non solum
 nihil inde nascere bonitatis, uerum et malam omne
 ex eis erit. Hoc liberalis.

Sicut et in
 217. 10.
 Sed plures sunt congeſta pecunia cura
 Strangulat et cuncta euerſans patrimonium cœſus.

Chry. 188. Quoique si non Chrysostomus homelia lxxviii pe-
ton 6. 68. curatam amoris temperat. nō delitoaduersus eas cla-
bunt mē mare Euxinum. Item ut maiorē caute Quo uis
m. cum que latet amorem capimus in eis plebis huius saluta-
talia. Quis habet a. r. con. in hoc cōsternatus sum.

Falsitate quædam in huiusmodi res. Unde subrepiit
hæc orbiterratum ægritud. Quis eam exterminare
possidoni? Quæ res hæc terra dicitur eliminare? Quæ
perdere armatura hæc ille Diutius, ait Por. domus,
roperius, esse cam mal'or non gaudet et a iust aliqd, sed gatactu
ros irritan? Hinc eleganter Propertius, et vere cecinit.

Ergo sollicita tua causa pecunia uitae es.
Per te immaturum mortis ad mulierem.

Aristoteles.
y enurus
aus literar
um.
 Quid et ob id alias, inquit Aristoteles, perire. Cui coeinit
 d' ygmakelucha fletu. Quia uoluit inquit diuites fieri, incu-
 dat in tetanone, et metopulias, et deli, de qua m' ita qua
 mergunt homin- la interitum. Ex auro em, ut paucis
 celadain, et auri cupiditate immodica omnia mala,
 seditiones, bella, inuidia, et rugulationes hominibus
 accidere solet. Ex Lycurgi instituto Aureus nummus
 eliminatus est ex urbe Sparthana. Quare certamus
 nos igitur ad animi uera bona quae uere bona, atque
 excolenda sunt bona quae nos ceat stant, qualia
 sunt onar' artium, studia, literarum disciplinae quae
 perpetuo durant quae hominem se, arant à natura se-
 sarum quae animos illustant, excolunt, ornant quae
beatos

beatos homines reddūt quæ omni ætati cōueniūt.
 quæ utranque fortunam iudant, quæ mores cons-
 firmant, quæ domos, quæ familias, quæ res publi-
 cas, quæ principatus, quæ regna, quæ magistratus
 gubernant, ac tactur, ut bene uixerit Plato. Beatas
 respublicas, in quibus aut philosophi regnant, aut
 reges philosophantur. Oportet eum principem, eis
 se prudentem, peritum, et literis apprime eruditum.
 Hinc Magos, Hieros, Attalos, cum hinc Calar, hinc
 Augustus. Qui non minus eloquentia, eruditio-
 ne, et studiorum claritudine memorabiles existeret,
 quam regno, et imperio. Vnde Homerus. Callope
 regum comes est Ioue nata parente. Olim à Senatu
 Romano acclamata est in curia in laudem Taciti
 imperatoris. Quis melius, quam literatus imper-
 rat. Amplexamini igitur iuvenes, amplexamini,
 inquam, bonarum artium studia, atque ingenia
 aspicite, cum, dum molliora sunt ingenia, et ani-
 mi ad forma idum faciles. Quibus non modo
 temporis iacturam, quæ et tantam maiorem esse
 Zeno tacuit, exitus, sed quo insuper in os
 doctum uenerati, uoluptates delpicere, flagis
 tradit, tam, modeste, sancte, quæ uere parentes cole-
 re, patriam seruare, uirtutes amplecti doceatis, facis-
 le, ac liquido intelligens. Verleturque illud in pecto-
 re Græcorum adagium. Athiops senex literas non
 addidit. Mementote, quales, iuvenes, quod scribit
 Auerrōes. Qui non est, inquit, scientia institutus
 laudibus, tam homo est, quam quem artificis in-
 aus emiserint. Indoctus homo, id est sapientiæ in-
 ops, literarum expertus, uirtutum indigus, imperfes-
 ctus quidam, et ut ita dixerim, inchoatus homo est.
 Bene usurpant Græci prouerbiū illud. Homo illi-
 teratus instructuola est arbor. Aristoteles aliquando

Plz. l. c. de
Republ. ca.

Literat^{us} sit
Principes

Homerus.
Callope re-
gū comes.

Horatio
ad iuuenes

Nulla male
exstructura
quæ in his
amittit
Zeno

Prouerbiū.

Auerrōes

Ad epiū
Aristoteles

Proti quon interrogatus, quò deſi ab indoctis differrèt, quò
deſi inquit ſcientes à mortuis. ſi enim merito ad Aris-
in ſtippod. tum aſſe dictur Q uo domitus equus,
And ab indomito. atque regius Socrates quid ſapies
Socrates ab indocto diceret. hinc inquit, canes nudes
Sapientia ad incoſtos, et diſes. Homines eni ad capelleno
piet dante ſtultem, et rerum ſcientia inſaniant. Q uo
inter res ſuos uia, raxat raxon nupus a. canis diſt no
peſen put. Q uo ſic a Arſtoteles ſibi ſuam meretur,
Autoreſe amicis ac diſ. p. ſis dicere. ſolu. u. t. Ar. m. u. à di-
 ſciplinis libera. uſ ſum eni acc. r. a. l. e. u. m. uero
 à cort. nenti aere Q uo ad rationalis anima ſunt é
 cognitio eſt ſine qua hominum uſa cacuat in ter-
 reor. iſ. eſt. eſt. Soli ſci. reſ. eſt. ut idem philolo-
Ariſtotel ſ. phus at. qua inſe. u. uſ. reus. eſt. a. u. m. u. m. et in
 a. u. e. r. i. s. u. p. u. m. uſ. a. ſ. e. n. e. t. a. t. e. m. atque
 in. g. r. a. u. e. r. i. t. e. m. a. t. e. m. eſt. u. m. u. m. eſt. No. la
 eni. n. ſ. i. ſ. e. t. a. t. a. s. a. d. i. ſ. a. c. c. o. ſ. u. m. N. u. q. u. a. m. u. s.
 u. e. n. e. s. à. ſ. i. ſ. e. n. d. i. ſ. u. d. i. ſ. o. n. ſ. i. ſ. q. a. r. t. i. u. s. p. r. a. c. l. a. r.
Ad ſcien r. o. m. i. s. j. a. t. o. m. b. i. s. e. r. a. n. d. u. m. eſt. S. e. d. i. u. g. m. e. d. i. t. a. t. i. o. n. e. p. o. t. u. s. p. e. r. i. t. a. d. d. o. c. t. r. i. n. a. c. e. d. e. r. i. m. u. m.
ſuſt b. e. n. d. i. m. u. s. o. r. a. t. u. n. t. u. o. s. d. e. i. p. ſ. e. ſ. t. u. d. i. a. o. r. a. b. u. n. t.
ſon u. o. ſ. i. t. e. r. e. r. e. d. ſ. e. n. t. q. u. o. s. d. e. i. p. ſ. e. e. x. i. l. l. o. s. u. o. s.
ſuſt i. n. q. u. i. m. q. u. a. n. m. a. y. n. e. g. r. a. t. o. s. o. m. n. i. u. s. h. o. n. e. ſ. t. a.
ſuſt b. o. n. a. t. i. o. n. e. a. r. t. i. ſ. t. a. m. o. ſ. t. a. e. n. e. n. t. G. l. o. r. i. a. ſ. o. l. u. t. u. s. eſt.
ſuſt S. o. l. o. n. q. u. ſ. e. q. u. o. t. i. d. i. e. d. i. c. e. t. e. m. a. l. i. q. u. i. d. ſ. i. c. e. t. a. t. ſ. e.
ſuſt n. e. m. ſ. e. n. t. i. l. i. a. m. u. s. u. r. e. c. o. ſ. u. l. t. u. s. ſ. i. c. e. r. e. ſ. e. n. e. l. l. e. p. ſ. i. t. e. ſ. u. r. e. t. i. a. m. ſ. i. a. l. t. e. r. a. m. i. n. ſ. e. p. u. l. c. h. r. o. p. a. d. e. m. h. a. b. e. r. e. t. ſ. e. ſ. e. n. d. i. m. u. s. o. ſ. i. eſt. u. t. o. m. n. i. ſ. t. u. d. i. o. t. e. t. i. u. i. r. i.
Solon b. u. s. ſ. t. a. c. c. o. r. a. t. i. ſ. i. m. a. o. p. e. r. a. a. n. i. m. u. m. e. x. c. l. a. m. u. s.
ſuſt T. a. l. e. s. M. e. l. e. t. u. s. q. u. ſ. u. n. c. a. n. i. m. p. r. a. ſ. t. a. n. t. i. a. m. i. n. d. e.
ſuſt l. o. g. a. t. a. t. e. m. c. o. r. p. o. r. i. s. i. n. d. e. c. a. r. e. n. o. c. o. m. p. o. ſ. u. e. r. e. ſ. a. c. r. e. m. ſ. e. d. b. o. n. a. t. a. m. a. r. t. i. ſ. t. u. d. i. ſ. a. n. i. m. u. m. e. x. c. o. l. e. s.
ſuſt A. i. u. s. d. i. u. i. n. t. e. p. r. a. c. l. a. r. a. m. eſ. e. d. i. c. e. t. a. t. ſ. i. q. u. i. d. e. m. a. n. i. m. u. m. d. i. u. i.

nitatis participem habemus corpus uerò commu-
 ne cunctis. Ita animi imperio, corporis seruitio
 magis utitur, ut ait Sallustius. Species ante
 mihi innotuit, quæ nunc uero innotanda exquiren-
 da est, corporis innotanda cetera. Ferre autem
 ipsius corporis peritiam non habenda est. Hoc,
 ut ait Socrates uel a te, uel a me, uel a aliqua uirtute
 hila ageretur et ualeat innotare, quæ innotanda
 debatur iuuenes ualeat innotare. Quæ Theophras-
 tus, tacitam deceptionem, Bion aliam uocant,
 Socrates non modicè temeris tyrannidem ar-
 larunt. Quæ et aestiæ, et ætæ, et uernalium ho-
 rum mutabilitate lagantur ut inquit Boetius tame-
 dum deorum esse dicitur. Pary de Homero
 Entendum est iuuenes, ut utitur aliis ad motus illo-
 tandem expediri innoter arripimus ubi beati,
 uoluntates, et tuo tempore uoluntates. Tanta est
 et innotis et gratia uirtutis uirtutes semper, laudeq.
 omni ac uirtute uirtutes semper uirtutes reuertitur.
 Soli enim uirtus, quæ perpetua, æternaque perma-
 net, cum cetera uirtute ac uirtutes habecantur,
 ac bonarum doctrinarum institutio hominibus beas-
 tum, ac felicem reddit. Interrogatus Socrates, an
 peritiam uirtute et doctrina. Aristippus rogati
 eundam quoniam melior enalurus esset uirtute, respō-
 dit, si eruditur et nulla alia re certe uel theatro,
 nisi sedes, si lapis super lapidem. Nulla dubio procul
 felicitas putanda est quæ uirtute, quæ literis, quæ
 bonarum artium eruditione careat quæ ingenius
 disciplinis non sit ornata. Teipsum felicem facies,
 inquit Seneca, si intellexeris illa esse bona, quibus
 uirtus est admixta, et turpia, quibus malitia est ad-
 mixta. Lauda hominem in eo, quod nec dari, nec

rans partis
 epe.

Sallustius
 Acipex ex-
 terda.

Theophras-

Bion
 Socrates

Boetius

Forma deo-
 rōdum
 uoluntates au-
 iuuenes

Soli uirtut-
 hōem bea-
 tam reddit.

Socrates.

Aristippus.

Nulla felici-
 tas sine uir-
 tute

eripi potest, et quod est propriū hominis. Sed hoc
nec est domus, nec uestis pulchra, nec familia for-
mosa sed uirtus, animus, et ratio perfecta. Si laudas
aliquē, scribit Apuleius de Dec. Socratis, quia genes-
rolus est, parentes laudas. Si laudas aliquem, quia di-
ues est, hoc fortuna debetur. Si laudas aliquē, quia u-
lidus est, agnitudine fatigatur. Si laudas aliquē, quia
ue ox est, niene crude a. Si laudas al. quem, quia
formosus est, expecta modicum, et non erit. Si lau-
das e. quia bonis mori. us, et artibus doctus est,
et ualde eruditus, et quantum laet homini sapiens,
tunc ipsum uirum laudas quia nec à patre heredit
tatum nec calapendulum, nec aetate mutabile, nec
à corpore cadu. ipoli der. Quare sanctissime ad-
monebat adolecentes Bias Priens, ut uaticum
sibi ad senectutem, sapientiam, et uirtutem compa-
raret. Quod si a uirtus est, uera, certa, et possessio.
Quanta enim cuiusque uirtus existerit, tam magna
apud homines gloriam consequetur. Cetera omnia
dice. at heri. das, non magis possidentur, qua
cuiusque uirtutis. ludo huc, et illic traleuntia. No-
lon non permutabimus inquit cum diuitiis diuiti-
as quoniam uirtus firma est diuitias uero alas
al. us possi der. Socrates sic admonerat Nicodemum.
Stude pul. hram gloriam si de inquam, uirtutem
potius quam magnas diuitias relinquere. Hic. Hæ
quippe mortales sunt illa uero non mortalis. Gloria
perditur, non em. tur sed ab excellētibus possi. les
turingens. Interrogatus Plato quæ filiis compa-
randa et relinquenda essent, respondit quæ nō grans
dinem, non aum, non ipsum den. pl. uern extimes-
suerent. Hic profecto, ut de inquit, appellatur no-
bilis, cum non aliena sed sua uirtus ad nobilitatem
opitulatur. Nobilitas, ut scribit Aristoteles in quins

Apuleius

Bias

Virtus uera
certa, et pos-
sessio,

Gregorius
Solon

Socrates
Quæ nihil is
relinquenda
Gloria a po-
bus posside-
tur.

Platonis di-
citur,

Nobilis quæ
dicatur
Nobilitas

to politicorum libro, est uirtus. Idem in quarto. Ingenuitas, siue nobilitas est uirtus. Q uandoque dem nobilis, ac generosus sit, ut scribit Seneca, ad uirtutem bene à natura compositus. Q uintulus nus, quis, inquit generosissimus: nonne qui optimus: nō qui celebritate nasci, sed qui uirtute maxime excellit cui subscribit illud Phalaridis. ego autem unam generositatem noui uirtute quæ melius armat hoies, quàm cætera arma. Hinc Iuuenalis.

Tota hic et ætates exornent undique ceræ
Atria nobilitas sola est atque unica uirtus.

Sola enim uirtus, scribit Seneca, præstat gaudium perpetuum, et securū. Nulli uirtus est præclusa, omniuius patet, omnes admittit, omnes uitat egenos, seruos, reges, et exules non exigit donum, nec censum sed nudo homine contenta est. Nihil est enim, ut scribit Cicero ad Dolobellam, mihi crede, uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Idē in libro de natura deorum. Propter uirtute, inquit, iure laudamur, et in uirtute iure gloriamur. hæc ille. Q uam dulcis, quàm locunda sit uirtus nūquā satis quisq; iam explicare potest. Hæc uia est in cœlum, et in felicem beatorum cœlum nos perducit. Veræ diuitiæ sunt uirtutes. uera enim animi bona, uirtutes appellantur. Vera diuitiæ nō in signis mar moreis non in uasis Corinthiis, non in Scyphorā, poculorumq; uarietate, non in locupletibus tundis consistunt sed ita sunt in possessione uirtutis, honestatis, et officii. Iure ergo ac merito reliquis uirtutibus omnibus uirtutem anteponedam censuerunt quam qui negligit is dubio procul ex hominū cœtu, & conciliatione repellendus est. Nec uirtutem satis est nolle, quæ à nobis uideat summopere inuestigatur, ut ait Aristoteles, ut boni efficiamur, sed

Aristo. li. 1.
Politicorū.
At. li. 4. po
liticorū.
Seneca.
Quintilia.
qs generos
sissimus.
Phalaris.
Iuue. Sat. 8.

Seneca.
Virtus ne
mini pœlud
ture

Cice. 1. ep. 11

Cicero de
natu. deorū

Ves diuitiæ
quæ sunt

Ves diuitiæ
in quibus sitæ

virtutes
inuestigatur.
Aristoteles

Lauri quo
cor ntit.
Cicero
Virtus qb?
rebus acqui
ritur
Sardanapa
lus
Hesiodus.

**Paretti o'ha
cisi erga li-
beros.**

**Nō edens,
dos esse nī
autē liberos**

D. Ambro.

Plym' Co.

Αξόνες

[illegible]

gellaret, occidisse legimus quem tantum a
 tione cum omnis populus, patres in
 fati graphis in foro contoderent, luxuriam
 si Calatis, quamvis summa, auctoritas libera
 Quare parentes ita caute, ita prudenter filios suos
 educant, ut ne tanquam ab filios, eos exdant nec
 blandius, quam si inepit, mas tanquam cate
 qui delictorum causa haec er, corrumpant. Sed me
 dia gradientes via, eos nunc clande, nunc seuerē,
 ut aulique uel temporis ratio peccat, moneat.
 Quod si filium suum, inquit, faciat serua, alius
 duat illi agella ut latere in nouis moluo, et non
 palpet proximorum hostia. Qui docet filium suū,
 laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo
 lo glorabitur. Equus indomatus, euadet durus et
 filius remissus et a se pcepit. Lacta flammam,
 et pauentem te laetis. Tu le cum eo, et contristat
 te non corrides illi, ne condesas, et in caris mo
 bilitate mentes tui. Non des illi potestatem in
 iuente, et non des illi cogitatus. Curua cer
 uicem eius in suauitate, et tande latera eius, dum
 intans est, ne forte indaret, et non credat tibi, et erit
 tibi de foran in. Dote filium tuum, et operare in
 illo, ne intus, taline pueri et tuas. Item Virga,
 atque correptio multa, etiam plerautem qui
 dimittitur uol intantur, confundet matrem suam.
 Ante omnia opus est, inquit Plutarchus, ut patres
 non solum nihil peccando, uerum etiam honesta
 singula peragendo, manifestam electis exemplar
 exhibeant. Ut in eorum uitam quasi quoddam spe
 culum intuentes, ab operum turba, et ferme nūtur
 pitudine se penitus auertant. Nam si quis delinquen
 tes obiurgat filios, tum is in eodem latet error
 res hic ignorare uidetur, sub illorum nomine sua se

Filius remissus
 suu euadet p
 ceptis.

Docendus filius
 est a pte.

Plutarchus

Ineffare crimina Et ut subcincte dicam, qui uitam
improbe degunt, hi nulli in seruos, aut liberos in-
creandi licentiam agunt. Ad comparanda i. his mo-
destiam danda opera est. Parentes inquit Aristoteles,
qui liberos erudiendos curassent, longe hono-
rabiliores esse his, qui cum genuissent. Hos enim
uiuendi tantum, illos etiam bene, beateq. uiuendi
authores esse. Non est parui, inquit Hieronymus,
apud deum meriti, bene filios educare. Vtinam, in-
quit Quintilianus, liberorum nostrorum mores nō
ipso perderemus. Tanta statim delinīs soluit mollis
educatio, quam indulgentiam uocamus. Omnes
necros mentis, et corporis frangit. Quid nō adu-
sus concupiscit, qui in purpura repit iam coccum
intelligit, iam conchylium posuit. Gaudemus, si qd
licentius iuxerit. Verba nec Alexandrinis quidem
permittenda delinīs, risu, et osculo excipimus. Nec
miramur, nos diximus, ex nobis audierūt. Nostras
amicas nostras concutinos uident. Omne conui-
uium obsequiis cantibus obsequit. pudenda dicta
spectantur. Fit ex his consuetudo, deinde natura. Di-
scunt haec miseri, antequam sciant uitia esse. Inde so-
luti, ac fluentes non accipiunt ex scholis mala ista,
sed in scholas afferunt haec ille. Debeant parietes mi-
rum in modum eniti, ut se uirtutum omnium gene-
re exornent, ut quae à parentibus eorum liberi fie-
ri conspexerint, ad unguem etiam ipsae facere assueant.
Quam recte apud Senecam quidam adolescens lux-
uriosas contra patrem luxuria infantem de-
clamat qui uitae uix ex ipso se corruptum attrinabat.
Quis, inquit, imperator ab hoc de praelio fugit, ut
bene pugnaret exercitus nō coerceret uita, qui pro-
uocat meam quae luxuriam patri imputabo non
sub uera sui disciplina, non sub bene instructae domus

Aristoteles
Qui paren-
tes honora-
biliores

Hieronymus

Quintilianus

**Ex parenti-
bus pueri
discere solent**

**Parietes oro-
nati se uir-
tutibus,
Seneca**
**Filii patres
imitantur**

lege, quæ posset adolescentis formare mores, et à
iustis etatis adducere quæ admodum ad luxuriam
à patre præmissus cum esset enim confectarium, ut si
pater malus, filius etiam peior, aut paterna ues
tigia salte confectetur Hinc Iuuenalis Satyra. 14.

Si damnosa tenem iuuat dea ludit et hæres
Ruitus paruoque eadem mouet arma trinitillo.

Qui quid ex exemplis, id iure erit creditur, author
est Cicero ad Seru. et Sulpiciã Plurimũ enim ex pla
domestica noceat cũ omnia mala exempla noceant.
Sic, iquit Archytas, pater si quis uult utrum exemplar.
Scias necessariam esse, iquit Epictetus, qui cũ inq̃
nato constitatur, et ipsum inquitari. Exemplum
unum, inq̃ Seneca epistola 7. aut luxuria, aut auar
ritia multum malitiam Hinc Iuuenalis Satyra. 2.
Vnaque conspecta luorem ducit ad uua.

Discant itidem parentes salubris moribus filios
educare. Discant a mollibus, à latus, palpatom
bus, à adulationibus, et assentationibus abstinere ne
eos sultis, mors rediant atque assuere doceant ut
quicquid olim uel dixerint uel egerint, licere sibi
ulque qua pararentur Tanta est adulationis pes
stis, ut quicquid reges delicti, ac principes, ex istos
rum maxime lenocinio oriatur. Quod an naduer
tens Antisthenes Atheniensis, Satius esse dicebat,
cum necessitas urgeret, in coruos, quam in assentat
iores incidere Quod illi mortuos, hi uiuentes des
uoret. Desertos enim atebat Crates Thebais, qui
cum assentatoribus essent, non secus ac uitulos, cũ
inter suppositi Hoc ites sic admonerat Nicocleũ.
Da libertate bene uolentibus, ut habeas authores,
et compromatores eorum, de quibus ambiges con
sidera illos, qui bona arte assentantur, et adulatur
nec non illos, qui bona mente obsecuntur, ne mali

Præmissus si
luxuria per
simus,
Iuue, sat. 14.

Quicquid
exemplo fit,
id iure fieri
creditur
Cicero
Archytas.
Epictetus.
Vnũ exẽplũ
multũ malũ
facit
Iuue, sat. 24
Nõ adulan
dũ ẽ liberis

Antisthenis
dictum

Crates

Socratis
ceptum

illecebras, captionesque munitus esset. Amico igitur
 erendum est, qui recte monet, ab alijs autem
 cauendum. Nihil inquit Seneca, tam a quo delecta-
 uerit animus, quam a amico a fidelis. Alter dant pa-
 rentes filios ad laudis tolerantiam, et in eis educat,
 ut uel labores contemnunt. Platonem de Republi-
 ca. Iulianus, inquit, concedunt multi, maxime gra-
 ues. Xenophon in secundo Cyropædico. Sto-
 dum, inquit, et patientia bonarum rerum neclatam
 rerum sunt. Cuius Epicharmus, in primis, notis ue-
 dit ille laboribus. Nihil letum quia laboribus sunt, et hor-
 ne. la Diogenem, et in la. re, a. la. no prastat.
 Si uel scire, renefortis esse, et erendum est aut
 mo corpore, renefortis esse, et erendum est aut
 doribus laboribus, et erendum est aut
 scularum, et erendum est aut
 do, cur de laboribus, et erendum est aut
 do, sa. et erendum est aut
 te ipsum, et erendum est aut
 et rursum, et erendum est aut
 mens aut oler, et erendum est aut
 sis decreta, et erendum est aut
 nes uisito, et erendum est aut
 me uel ad laboribus, et erendum est aut
 in parte letum ad laboribus, et erendum est aut
 Zeno quod, et erendum est aut
 et patientia ex plura, et erendum est aut
 quos longe laboribus, et erendum est aut
 bat ut ad omnes, et erendum est aut
 geliditate, et erendum est aut
 martuquar, et erendum est aut
 cent sed laboribus, et erendum est aut
 gl'aret, et erendum est aut
 nes laboribus, et erendum est aut

Amico re-
 de moned
 erendum
 Seneca.
 Affluen-
 dos ad la-
 boris tole-
 rantia. b. rof
 Platonem de
 Republi-
 Xenophon
 Epicharmus
 Diogenem
 dunt labori-
 bus.

Culter, tuf.

Hec in pa-
ceptum

Diogenem
ad la-
boris tole-
rantiam

Zenonis pa-
tientia

Gleantes
et pa-
tientia

ut Lacōne quodam affirmante laborem esse bonū,
proflens in eius cōmendat onem, gestiensq; illud
Catonis pa diceret Sanguine praeclaro es dulcis gnate. Legi-
tiens mus Catonem, cognomento Licentem ita corpus
Plutarchus laboribus assuetuisse, ut calores frōte, et niue detes-
tō ea, ac toleraret. Qui, ut refert Plutarchus septē
contanter diebus iter fecit, semper absq; equo, et
vehiculo agmen praecegens per Libyæ arenas. Itē
cum audisset Cyrenis Scipionem apud Iubam se re-
cepisse, et oppidum Varum Africa praeclum cum
Ebrietati Scipione esse, pedes ad eos hyeme iuit. Animaduer-
nō indulgen tant patres, ne eorum sibi ebrietati indulgeant. Est
dispuens enim ebrietas pestis saevissima, animorū, et simul, et
Ebrietas qd corporum, facies quae primum rationis hominem
impotem facit, et multorū malorum semitem sub-
Virtutis cō- ministrat. In sobrietate quidem virtutū concordia,
cordia in so in remulencia vero sita est ruina. Maximus semper est
brietate facienda sobrietas: quae non tam corporis, quam in-
tellectus, et animae etiam laetudini summum adest adiu-
Plato mentum. Solebat Plato ebrius, et iratus consulere ut
in speculo vultus suos inspicerent ut uila deformita-
te, uita iugerent. Lacedaemones ierum ebriū in cō-
Lacedaemo spectu filiorum adducebant, ut in ipso turpitudinē
niorum pce ebrietatis aspicerent, et ab ea abstinerent. Bonū est,
prium inquit Aristoteles libro Politicorū 7 pueros esse si-
Aristoteles ne uino et iuvenes maxime ab ebrietate custodire
oportet. Lycidē uirum seueritatis eximia paralys
Lycidē ex sine ex nimia potatione incurrisse atq; ex ea interisse
nimia pota legimus. Alexander Macedon moderato cibo op-
nione paral pletus, et nimio uino distentus. Clitum uirū opti-
fini currisse. mum, et amicissimū uuluit interire. Ebrietatem Pytha-
Alexander goras permicem uocabat neq; est quicquam, quod
ebrietate la humana magis naturae dignitate, uiresq; p̄sternat.
biabat. **Pythagōr.** Androcles, ut auctor est Plinius, ad Alexandrū

magnū scripsit, in temperantia illius cohibens. Vir-
num potaturus Rex, memento te bibere sanguinem
terra sicuti uenena est homini cicuta, ita cicuta uni-
nū. Aristoteles particula tertia problemata scribit,
Vinolento & linguam oberrare, uel quod ut totum
corpus in uinolentia titubat, ita etia lingua lae-
oberrat, nec explanare potest an quoniam caro lin-
guae mollis, et instar est spongiae amplatur ma-
scens, atque extollitur itaque ubi mole tardius fit, expri-
mereque sincere non potest. Scribit Alexander Aphro-
disaeus in problematis Ebnos cuncta uerugineola ui-
dere quonia ex multo uino plurima fit exalatio spi-
ritus euaporantis ad cerebrum qui cum distrabi ne-
queat ante concoctionem, uniuersum conculcit et cito
cunuerit cerebrum et ita conuersus per uideri di-
nerui, et pupillam uadit ad ea, quae uidentur. De
ebrietate hic Horatius ad Torquatum.

Quid non e conetas designat, e porta recludit.
Spectabebat eliseratas in praetia trudit termem.
Sollitit animis onus ex mit addocet artes
Fecundicalices quem n. h. t. e. re dicentur

Aselepiades super mentam coxit. Prima cratera ad
sitim pertinet secunda ad hilaritate tertia ad ueli-
ptate, quarta ad inlantiam Si naturam sequeamur, la-
tis est sitim extinguere subidine in hilitatis. Cui cu-
laxari habent aperint, tunc omnis n. e. n. s. a. c. e. s.
dissoluitur et tanquam currus, ut ait ille, c. i. t. e. s. a. n. i. f.
so aurigatur, necesse est. Vinū modice sumptū
acuit ingenium, et non modice sumpturatione con-
turbat, intellectum hebetat memoria enervat, oculi-
uionem mittit errorem infundit, ignorantiam in-
ducit. Hae Boetius Vino enim memoria moritur,
et sapientia, ut ingit Ply. aduibratur. Vinū si cepiosius
haustu est, caput turbat, mentem laedit, ingenium ob-

Androci-
des
Ply. ius
Cicuta l. oī
uer. i. i. m.
Aristoteles
Vinolētōrū
l. i. i. u. i. u. r.
oberrat

Alexander
Aphrodise-
us
Ebnos cun-
da uerugine-
ola uidere

Horatius

Aselepiades
des.

Horatius

Vini natu-
ra.

Boetius

Vini ap-
tē
ita obstraf

pisciculos minulos, et caseum bubulum manu pressum, et ficiis a rides interas maxime appeterat. Sed ad somnium de quo, fermentum eundem, acce-

Pythago.

Antitoxins
Serum

damus Noli, quia Pythagoras, somni molitoris
oculis excipere, praedictum diuresis operum et unius
quod percuras. Quo accet, quid peregi, quid
mihi opportunum peractum est. Et cetera tales
in aconomis, ante lucanum tempus largere.

Natura legibus obtemperat.

quodtum ad curam re familiaris, tum ad bonam
valetudinem, ac demum ad, in lo, p, r, a, d, a, plu
rimum confert. Natura legibus ot temperand, et li
qua hominem non ad bonum, et quietem, sed ad

Homeland extension inches

operam, atque exercitum omnemque uoluntatem pro
pter quietem operam sed propter operam quietem
instituit ut uidebitur si bene laqueis potest ad

Down end
to a good
Crested

exeritium operis, ac te inde daretur. Domandi
tempora decentiora tua et propria non ex uigi-
liis, sed de tempore, ut dicitur, claudis. Nonne tu

NetCo.

te medianoctem p. r. r. g. u. l. l. a. t. e. t. a. t. u. t. i. n.
iure d. c. e. n. d. o. p. o. s. s. e. a. t. a. n. n. u. a. c. o. d. e. m. t. r. e. l. l. u. x. e. p.

C₂C₂Aligula

C. Caligulam quae non plus, quam tristis nocturne

Sonus cor-
poris latius

nis bonis quædam et reliqua de cunctis in parte max
ximo ab actus radio tunc thoro residents in per
longin. mas utis. perquis. vapores de an. colabat.

Hippocampus

atque uicem expectare solutus erat. Somnus corpore
nis salus existeret quod intelligatur, intra modum
namque somnus est quod somnus est quod somnus est

Aristoteles.

postrates. Hinc Homerus, Tristitia, inquit, et amul-
tus somnus. Somnum non laudari à philoſophis

Apolloni,²

autem censabat Apollonius. Intelligentes illud autem pa-
rentes ut eorum filiis daret de Deo uerba tacere. et

2 uerborum

à uerborum obſcœnitate cuſtodiâtur. Iuuenes, inquit Ariltores libro politiœ ſeſepimo, ſunt cuſtodiendi, ut nec dicant, nec audiant malum, uel turpe aliquod quia et dicere, et audire aliquid turpium, de facilitâ facere aliquid turpe. Maxima, inquit Iuuenalis, debetur puero reuerentia. Doceantur ille pueri à patrious occuſantes in itinere reuereri, ut Demetrius Phalereus præcipit non dimiſſo, non friſto, ſed uiuo, ac hilari uultu eſſe ſalutarios mutua ſalutationis omnia reddere, uenientibus, et aduentibus ſe oſtuloſos præbere. Adhæneant quoque amicis parentes, ne permittant ſuos filios ire in tabernas meritorias, aut in aliquem turpitudinis locum ſed ducantur ad ocea, uel honeſtas, ubi religio colitur ubi de uirtute, de meſtira, ubi de integritate, ac bonis moribus uerba habentur. Non ducantur in balnea quod ab antiquis Romanis cuſteditum, ac diſgentium obſeruatum fuit. Summæ uerecundix erat, inquit Vale Maxi. aut patrem cum liſio pueros, aut ſeruum cum genero lauare. Credeſ aut eam non minus neceſſaria eſſe inter neceſſarios, ac in loco ſacro nudatos apparere. Plutarchus in uita Catonis. Generos, inquit cum ſecuriſ calneum ingredi uiſio dabant. Quonia membrorum nudationem ſulpes ſtantibus illis cu decoro fieri non poſſe iudicat. Cato Senior, præ eſſe filio non aliter uerborum turpitudine aſſuauat quàm ſi iurgo ueſtalis attaiſſet, et cum eo nunquam lauit. Noſtro quidem more, inquit Cicero lib. 2. off. ciuorũ primo, cum parentibus puberes fili, cum locentis quidem generi non lauetur. Retinenda eſt igitur huius generis uerecundia, præ ſerum natura ipſa magiſtra, et duce. Apud Lacedæmonios maximam pudoris curam habebant uiri, et uxores non enim cõmiſcebantur niſi nocturno

Pueros à uerborum obſcœnitate cuſtodiendos, Arilſ lib. 7. politiœ ſeſe Iuue. 12. 14 Demetrii phal. 1. 1. pceptum.

Pueri non ducantur in tabernas et balnea.

Vale. Max. libro primo

Plutarchus in Catone

Cato Senior.

Cicero lib. 1. off. ci Lacedæmoniorum iſtitutum.

Plutarchus.

**Officij pue-
rorum erga
parentes
Verecundia
eui chuenit
Aristoteles
lib. 4. ethic.
Hoc illis p-
ceptum.
Deu. cap. 5.
Eccl. 2. 1.**

tempore, amoto lumine, autor est Plutarchus. Con-
tra uero pueri prosequantur magna uerecundia, ma-
xima obseruantia, et amore peripuo parentes suos.
Verecundia, inquit Aristoteles libro ethicorū quar-
to, nec conuenit omni ætati, sed tantum iuuenili. Un-
de iuuenes uerecundos laudamus senem autem ue-
recundum nullus laudabit. Deum time, inquit flo-
crates, parentes honora, amicos reuerere, legibus
obedi, uoluptates sectare gloria iunctas. Honora,
inquit diuina scriptura, patre tuum, et genus mas-
tris tuæ ne obliuiscaris et retriue illis, quemodo
et tibi. Et alio loco. Memento patris, et matris
tuæ ne asiduitate itatuatus, impropertum patris,
et matris non naseri, et diem natiuitatis tuæ non
maledicas. Oculum, qui sub sannat patrem, et qui
despicit partum matris tuæ, et odiait eorum de torré-
tibus, et come dent eum filia aquilæ. Qui honorat,
inquit resus Sirach, in eo libro qui economicus is
scribitur patrem suum, uita uiuet longiore et qui
obedit patri, refrigerabit matrem quam et dominū,
honorat parentes. Et quasi dominus seruet his, qui
se genuerunt, in opere, et sermone, et in omni pacien-
tia. Honora patrem tuum, ut superueniat tibi benes-
dictio à deo et benedictio illius in nouissimo ma-
ner. Benedictio patris firmat domos filiorum male-
dictio autem matris eradica fundamenta. Ne glo-
rieris in contumelia patris tui non enim est tibi glo-
ria, sed confusio. Gloria enim hominis, ex honore
patris sui et dedecus filij, pater sine honore. Filius
sine senectate patris tui et non contristes eum in ui-
ta illius et si detecerit sensu, ueniam da et ne spernas
eum in uirtute tua. Quam malæ fama est, qui dere-
linquit patrem et est maledictus à deo, qui exaspe-
rat matrem. Quod si absolutius quid præstare ero

Microny.

ga parentes suos debeant liberi, quærant. D. Hiero-
nymus docentem pariter, ac monentem diligenter
ex me audiant. Parentum, inquit, D. Hieronymus,
meritis subiugans filios omnipotens Deus, seruis
dilegem in officiis posteris dedit. Ut hoc diuino co-
gantur facere imperio, quod debuit pietas huadere,
dicente illo in. Exò di, in quo ita scriptum est. Hono-
ra patrem tuum, et matrem tuam, sicut præcepit tibi
dominus ut bene tibi et sis longæ uitæ super ter-
ram, quam dominus deus tuus dabit tibi. Audite
filii salutiferam iustionem, et præcepta legis affectu
debiti amoris implete. Seruite patribus futuri patres,
et matres uestras tenera diligite pietate ut et uestræ
coniuges mereantur matrum nomine nuncupari.
Nemo patre alperis uerbis lædat, ne fiat amara dul-
cedo. Hoc fit inter parentes et filios, quod iubente
domino natura cõmunit. Affectum sonet, quicquid
singulæ dixerint libetorum. Inter caras, cõiunctasq;
personas, metuis rara seruentur. Hoc filiorum ora
loquantur quod, parentes delectet audire. Præbea-
tur patribus amoris incita formido, qui nobis sunt
primi causa nascendi. Exhibere patribus filii, quod
uos potestas paterni nominis monet quæ tanta est
eorum meritis attributa, ut ipsa de uobis exigat, qd
natura iubere non potuit. Matribus quoque impen-
dite debitam reuerentiam quæ uobis uero seruien-
tes, pondus uestri corporis tolerant. atque ignota
portantes infaniam, famulatum quẽdam exhibent
nascituris. ipso tempore non sibi tantum mater esis-
sit, nec acceptos sola digentibus. Materno uictu
alitur et ille, qui laet esutque membra alterius com-
missione pascuntur, ut homo tuturus alienis morsu-
bus saturetur. Quid ipsa memorem natorum nus-
trimenta, et teneræ infantiz dulces iniurias, quas

Exo, ca. 20

nutritorum affectus de suis paruulis sumit quid ci-
 bos in matre conlectos : Qui famineis distuli ex
 membris, lacteum soluuntur in succum, et ualidis
 mandibulis facilem suppeditant cibum : Seruiunt
 materna lactanibus uocera, seruiunt infantulis mē-
 bra. Et quandiu in ualida natorū corpora, qua ma-
 no trahendo, qua gremio, linuq; soluendo, qua hu-
 meris gestando, hosce matres suis uilibus adiuuat.
 Optat mater paruulum crescere : optat cito uidere
 maiorem eumque numeris iuuenum miscere testis
 nat, nunquam sibi forsitan feruiturum. His tot, tan-
 tiusque benedictis paretibus tota debet alacritate fers
 uiri. Exolue fili quod debes, et officia debita qualis
 cunque exhibe famulatu quia paratibus nemo pos-
 test reddere, quod debetur. Humilitas talibus exhi-
 bita personis, uiuendi tempus extendit et morte dis-
 lata multum nostram prorogat uitam. Vicemq; tas-
 cientibus reddens, officia nostra domino precipies
 ita cōmendat qui in tantum nomen parentum dilex-
 it, ut seipsum patrem iusserit dici. Irreuerens autem
 filius quid à domino ipso mereatur, Solomonis di-
 cta testantur. Contumeliosus attingens patrem, et conte-
 nes senectam matris, contundetur, et in opprobrijs
 erit. Filius derelinquens custodire disciplina patris,
 meditabitur sermones malitiae. Maledicti patrem,
 et matrem extinguetur lumen et pupilla oculorum
 eius uidebunt tenebras. Audi fili patrem, qui te ge-
 nuit nec cōtemperis, quia lenit mater tua. Pareat
 matri lingua, quam genuit et matrem suam nemo
 crudeli uerbo percutat. Sic te rapiat huiusmodi aras
 is auctoritas, ut noueris unde es natus. Memento
 scripturæ diuinæ, ubi spiritu sancto loquente dictū
 est. Qui maledixerit patri, aut matri, morte moria-
 tur. Impede debitum patri, matrique seruitium : qui

Prouerbio.

**Exodi. 21.
Leuitic. 20.**

nun quàm tuos iugitus fassidentes, totum in te sã
 bebant oculis corpus. Sit tibi grata salus ipsorum:
 quibus carior uita tua, quàm patria. Nullus igitur
 filiorum autorem lucis suæ atque iniurijs. Nemo
 parentibus optet aduersa, qui liberorum salutem
 suam anteponunt. Foveatur parentum senectus et be
 netactis eorum uicissitudo reddatur. Scribit Isocras
 tes, Talem te exhibeas erga parentes, quales exis
 bere se tibi uoles ex te progenitos. Absalonem pro
 pter improbitatem, et rebellionem in patrem, omni
 bus conatibus frustratum, pessima morte consumis
 ptum sacra narrat historia. Nerone, qui matrẽ occi
 dit, nemo crudelior habetur. Contra uero Scipio su
 perior maximis celebratur laudibus, quòd ab hos
 te patrem eripuit eo animorum conflictu, quo Han
 nibal apud Ticinum Romanos prostrigauit. Coriola
 ni pietatem erga matrem Veturiam uulgus quoque
 decatat. Q. Sertorius, audita morte matris, quam
 uicè amabat, paulum abtuit, quin mœrore interis
 ret. Expreſſe Pythagoras, Deos quidem Semideis,
 hominibus Heroas, parentes autem hominibus in
 honore præferendos esse dicebat. Hæc enim sanctis
 sima pietatis officia ediscant libenter adolēcentes,
 colant perpetuò, constanter perficiant. Prosequan
 tur et pueri maiores natu maximo honore, ac per
 pua obseruata. In primis autem magistratibus hos
 tum deferendum est, utpote totius reipublicæ perfec
 tiam, ac dignitate referentibus. Q. Q. uadrigarius
 docet qui in annalibus refert Factis Cōsulibus Sēs
 pronio Graccho Q. Fabio Max etius filio, qui prio
 re anno fuerat consul, ipsi consuli patrem procons
 ulem obuiam equo uenisse qui cum non deficiē
 deret, quòd pater esset, ubi iuxta uenit, tum consulē

Isocras p.
 et prom.
 R. c. 1. ca. 10

Nero matrĩ
 cidæ.
 Scipio's pi
 etas
 L. vi. De. 3.
 Vale. Max.
 libro qnto.
 Coriolani
 obseruati
 in matrem.
 Q. Sertorij
 pietas
 Pythagoras.

Officiũ pue
 rorum 188
 maiores na
 tu.

Officiũ et
 ra magistra
 tur
 Gell. lib. 12
 2. lib. 12

Illi signum dedisse, ut descendere illum iuberet,
 paruisse Fabium, et filium collaudasse quia Populi
 Roma dignitate retineret. Senes inde pueri ament,
 colat, revereantur. Quod Bias admonuit, cum di-
 ceret. Non contemnendam senectutem, ad qua om-
 nes peruenire cupimus. Tatum uero apud Roma
 nos senectutem semper uenerabilem fuisse scribit Ca-
 listratu*s* iure consiliu*s*, utpotè eundem honorem se-
 nibus, quàm magistratibus exhiberent. Senectutè
 iuuetu*s*, inq*uit* Val. Max. ita cumulatu*m*, et circùspectu*m*
 honorem reddebat, tanquam maiores natu adoleo-
 scentium communes patres essent. Quo circa iu-
 uenes Senatus die uti què aliquem ex patribus cõ-
 scriptis, aut p*ro*p*ri*u*m* aut paternum amicum ad-
 curiam ducebat, atq*ue* ualuis expectant donec
 reducendi officio etiam iungerentur qua quidem
 uoluntaria statione et corpora, et animos ad publi-
 ca officia sustinenda impigre roborabat. Breuiq*ue*
 processu moratum claram in lucem uirtutum suar*um*
 uerecunda laboris meditatione ipsi doctores erant.

Bias
 Calist*ratu*s

Officiu*m* et
 ea senes.
 Val. Max.
 lib. 1.

Gell. 9. lib. 1.

Nue. fa. 1. 3.

Apud antiquissimos Romanorum, inquit Gellius,
 nulli rei maior honos tribui, quàm ætati senilitus.
 Maioresq*ue* natu à minoribus colebantur ad deum
 p*ro*p*ri*e, et paritèr uicem. Atq*ue* in oi loco, inq*ue* oi specie
 honoris priores, potioresq*ue* habiti sunt. A' cõuiuio
 quoq*ue*, ut scriptu*m* est in antiq*ui* statu*m*, seniores à mino-
 ribus domũ reducuntur. Etq*ue* more accepisse Ro-
 manos à Lacedæmonijs traditum est apud quos
 Lycurgi legibus maior omnium rerum honos ma-
 iori ætati habebatur. Hinc satyricus poeta.

Credebant hoc grande nefas, et morte piãdũ,
 Si iuuenis uetulo non assurrexerat et si
 Barbato cunctu*m* puer licet ipse uideret
 Plura domus intra, et maiores gladiis aceruos.

Tam venerabile erat p̄cedere quatuor annis.

Est enim cum omnis senectus honoranda, tum uet-
rò illa, quæ adolescentiæ fundamentis est constituta:
cui, ut ait Cato apud Tullium, non anni, non ru-
gæ repente auctoritatem atterre possunt sed hones-
te acta superior ætas fructus auctoritatis præbet
extremos. Ea est, ut scribit. D. Ambrosius, ueneras-
bilis senectus, quæ nō canis, sed meritis albescit. Ea
est reuerenda canities, quæ canities est animæ in ca-
nis cogitationibus, et operibus effulgens. Est uerè
ea ætas senectutis, qua est uita imaculata, quæ nō
diebus, aut mēso, sed seculis propagatur. cuius sine
fine est diuturnitas, sine demeritate lōgeuitas. Quid
enim diuturnior, eo tortior et qui diutius eam uitā
uixerit, in uirum perfectum excreuit. Diligamus er-
go eos, et obseruemus, deteramus eis, atq; audias-
mus, oemq; reuerentia, et honoris cultū exhibeam.
neq; à latere eorū discedamus, neq; uel digito unq;
diuertamus ut quorū pp maiorem reū experientia pri-
uentia est maior, uitaq; solertior, illoꝝ uestigijs innu-
samur, consilijs utamur, studijs oblectemur: ut has
beamus quorum conspectus nos à uitis longe de-
terreat: erūt illi uitæ nostræ testes simul, et magistri:
a illis percipiemus uiuendi normam, loquedi mos-
dam, conuersandi mores, uirtutum omnium disci-
plina. Veri enim simile cuiq; uideri debet, quia plus
ra uisū didicerūt, plura meminerint, sapientiores et
ceteris, atq; ad cōsulendas gubernandasq; res cōsp-
apiores esse hæc ille. Senectutem honora, iquit So-
crates teque ipsum obserua. Lacedæmonii ex Ly-
curgi institutis, et legibus maiores natu, et seniores
obseruauerunt in primis. Sed iam ad rem iteratā
ueniamus et primum quibus præceptoribus pueri
et pousimum tradendi sunt, uideamus: In primis

Cicero de Sto-

D. Ambrosius
in officijs

Socrates,
Lycurgus in
statura.

Quales sūt
centores et
oportet.

autem illud mirum in modum cauendum, ne rudibus, ac indoctis ab iniis præceptoribus tradantur pueri erudiendi. A quibus illud Ciceronis consequetur, ut dimidio stultius redeant, quàm accesserint: Ut tempus taceam, quod amittit, efficitur illud profecto Timothei mulier, ut postea duplex suscipiendus sit lae, et alter, quo ea, quæ prave didicerint, dediscas: obliuioni que tradant alter, ut ea, quæ ignorant, bene dicant. Quod eo tardius fit, quò maior rem in perceptis erroribus et literandis, necesse est operam, tempusque consumere. In omnibus autem artibus, ut asserunt philologi, optimus præceptor spectandus. Na quò fuerit eruditior eo facilius rem, et clariorem doctrinam pueris ministrabit. Minores autem, et gregarij præceptores, ut ait Quintilianus, minus docent, et perius. Quod enim quique obsecutus eo erit deterius. Interrogatus Aristoteles quo pacto discipuli egregie proficerent, inquit, si excellentiores prosequentes, tardiores non attendant. Tradendus est igitur optimo cuique statim præceptor. Nam apud eum discipuli quoque melius dicent, quem non sit inutile imitari et si quid errauerint, statim corrigentur at mediocriter Magistellus fortasse uicula probabit, et placere audientibus suo iudicio coget. Unde non ediscunt præceptores, ne audierunt teneras aures falsis opinionibus imbuant et ipsi auditores, ne præceptorum uerbis temere credant, attendant igitur adolēcentes, ne stulti uideantur, et imprudentes. Quare parentes etiam atque etiam monuerim, ut in erudiendis filiis et rum pecuniis non parcant et quicquid pro acquiritandarum uirtutum causa filiis necesse fuerit, larga manu impendant. Nec tanti pecunias commodis eorum æstimant, phuturas, ut eas inutiliter in lumere uideant

Cicero

Timotheus
Mulier.

Optimi præceptorē in
oib' artib'
eligendum.

Quintilianus
Aristoteles.

Optimo præceptorē tradendus est discipulus.

Quintilianus
Aristoteles

tur. Ferunt Cratem illū uetustissimū dicere solitum,
Exclamaturum se magna uoce si licuisset ab aliis
ma urbis parte, accusatur. q̄ hominis soliditatem,
qui cum cogenda pecunia tanto ardore rapere
tur, filijs tamen, quibus eas relicturi essent, erudien
dis uel minimam, uel nullam curam impenderent.
Prouideant itaque, ut pramia sa. oris quā amplif
sima, uel deota dentur pceptoribus. Hinc Iuena.

Res nulla minoris

Constat, ut patr., quā filius.

Aristippos cum a quo tam, eius filium eruditurus,
quingentas drachmas postularet, atq̄ ille diceret,
tanti se mancipium emere posse. Ene, inquit, et has
beas duo. Demosthenes, quē tra. it., cum septem
annorum à patre diuite relictus esset, tutorum male
administrantiū causa nō tam in patri nonio, quā
in literis, quibus negligēter imbutus fuit, quod præ
ceptoribus salaria non persoluerentur, magna ias
et uram recte, exemplo sit. Quod si pe. taciturnum
tenuitatem præ. lare non poterunt uidendum, ipsis
erit, ut illos obsequijs quā plurimis, et officiis des
mereantur præceptorē q̄ uol. tate. For hoc artificio
concilient quous reous illi de. iuncti, tanquam pe
cunjs, ac magnis stipendijs prouocati, non solum
ad docendos, sed amados (quod maximam uim
ad docendum habet) eorum liberos adducantur.

Sed nunc ad puerorum officium transamus. In præ
ceptore autem colendo paternam hui. consituant
pueris sanctitatem. Nam si eam contem. ferunt, eius
quoq̄ pceptiones cō. enant, necesse est. Neq̄ enim
existimandum est, maiores illos se nerē præceptores,
quorum cura exculimus moribus, erudi. q̄ lite
ris, sancti uoluisse parentis esse loco sed ut illi maior
re cura, maioreque beneuolentia iustruerent, doce

Crates

Præmia p
solueri da
p
ceptoribus
Iuuc. lat. 7.

Aristippos
sponsum

Demosthe
nes.

Quæ rat
pauperib
et tenuior
bus in. f. da
ut eorū filij
edocantur.

Officiū pue
rorum præ
ceptorum.

rent, erudirent. Ipsi autem quoque uenerabundi eo-
rum dicta pietate quadam crederent obseruanda.
Hinc Iuuenalis.

Sine. sat. 7.

Dum maiorū umbris tenuē, et sine pondere terrā,
Spirantesque crocos, et in urna perpetuum uer,
Qui præceptorem sancti uoluere parentis
esse loco.

Arist. lib. 9.
Xenico. 6.

Magistris, inquit Aristotēles lib. ethicorū. viii. Dns,

Cicero.

et parentibus non potest reddi æquiualeus. Nō mi-
nus, inquit Cicero scribens ad filium, præceptorem
amare habes, quā ipsa studia cum q̄ se alter exis-
tat; ater, non dico corporum, sed mentium multo
magis, his excellentium. Libenter uel. s. audire,
et dictis credere et, illi ut similis fias, deſiderare. et
tandem inter alios studentes te latum, et alacrem
reddere et si quando emenderis, non te trahi et si

Præcepto-
ris et Ducto-
riſ officiū
quantū sit

lauderis, te inde clariore studio præbere. Quia præ-
ceptoris officium est docere. Discipuli uero est, se do-
ctum reddere, cum opus sit. Discipulos, inquit has
bius Quintilianus libro secundo, in unum interim
moneo. Et præceptores suos nō minus, quā ipsa
studia ament et parentes et se non quidem corporū,
sed mentium credant. Multum hæc pietas conferre
studio. Nam ita et libenter audient, et dictis credent.

Textus in
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.
Arist. ethicorū
lib. 9. cap. 10.

Quapropter ea in re Alexandri exemplum imitas
uoluit, quā non minus se Aristoteli, quā Philapa-
popa ridere prædicabat, nimirum quodam hoc
esse statum, ab illo et de se ipse acceperat. Deſideriū
discipuli, inquit Aristotēles libro ethicorū tertio, oportet
esse se. dū præceptū doceris. Felices discipuli,
ut auctor est Boetius, discere magis gaudeat
libro eumq̄ reuerendo, metuendo diligat, et hūdes
his ex lat. Conuenit adolescenti studioso ut inquit.
D. Augustinus, qui uiuere instituit, quætere des

etorē sibi, et magistrum. Cuius authoritas aperiat li-
 brianua sciendi necessaria, magna, et occulta. quā
 ianuam quisq; ingressus, sine ulla dubitatione uitæ
 optima præcepta lectatur per quæ, cum doctus fue-
 rit, tum demum discet. et quanta ratione prædicta
 sint ea ipsa, quæ secutus est ante rationem, et quid sit
 ipsa ratio quam post ætatis cunabula firmus, et ido-
 neus iam assequitur, atque comprehendit. Qui ue-
 ro coluerint suos præceptores, ad magnam literarū
 gratiam peruenisse, contra uerò, qui cōtemperint,
 ignauos, turpes, ac molles sapius extitisse, manifest-
 um est. Hinc Nero, et Traianus, ambo Cæsares no-
 ti, quorum alter, quem propter ingentia scelera, ac
 flagitia omnes accusant, Senecam, utrum uiques
 quaq; integerrimum, suum præceptorem iteremut.
 Alter uerò, qui propter excellentem uirtute ab omni-
 nibus summopere cōmendatur, Plutarchum magi-
 strum suum sic cūssime coluit, totum, ueneratus est.
 Iunium Rusticam M. Antonius principum omnium
 sanctissimus, cum quo omnia cōmunicauit publi-
 ca, et priuata consilia, præceptorem suum mirum in
 modum reueritus est. Erit igitur, ut diximus, puero
 rum officium, postquam præceptorē nacti fuerint
 idoneum, eum amare, reuereri, et habere beneuo-
 lum ipsum quàm sapissime interrogare, ut ab eo in-
 struantur. Non su, perbiant discipuli, si eis aliquando
 cōgesserit aliquid scire, præceptor ignotum, omnia
 nanq; intelligere, inquit Seneca, et omnium habes-
 re memoriam, diuinitatis est potius, quàm humani-
 tatis. Discipulus, ut auctor est Boetius, nō sit ma-
 gistro uolentius. Non est dignus scientia, qui scien-
 tia insurgit præceptorī. Illud etiam hic ut iter puer-
 ros monuerim, ut tam in literis, quam in moribus
 addiscendis à menuendi studio abstineant. Nihil est

Seneca Neo-
 romus præce-
 pto ab eo
 necatus.

Plutarchus
 à Traiano
 discipulo ho-
 noratus.
 Iunius Rus-
 ticus à M.
 Antonio.

Seneca.
 Quæ be-
 de mirat
 Homerus.
 Boetius.
 A modico
 pueris abli-
 tendum.

Solon
Arcto li. 4.
Xenocrum

Periurum
Solutum
Solutum
Solutum

Xenocrum
Herodotus
Laetantur

Plato li. 1.
de R. pub.

Plato li. 3.
de Repub.

Aristoteles

Ratio fecit
propter ad
docendum.

enim homine libero, quàm mentiri, magis alienū.
Quodcirca Solon, lata lege, Atheniensibus mendas-
cium interdixit. Omne mendacium, inquit Aristoteles
libro ethicorū quarto, prauum est, et fugiendus.
Verax, eodem autore, laudandus est, sed mē-
dax est vituperandus. Apud Persas quoque mentis
et criminosissimum erat. Quodcirca in multis rebus
iustitiae, atque Equitatis, ac ueritatis excute, et uer-
ra loqui, Xenophon, et Herodotus sunt auctores.
Et uerum, inquit Laetantur, nescis, eum, qui ueritati
studet, aliqua in re esse fallacem. atque ab ea ipsa, quae
sequitur, ueritate deducere in hac uirtute, uirtutūque
omnium uia, nullus mendacior locus. Naqua enim
mentiendum est? quia mendacium semper aut fallit,
aut nocet. Plato in secundo de Repub. An nescis, in-
quit, quod ipsam mendacium oēs homines, Diique
oderant? idem in eodem. Verū mendacium, si modo
uerum esse potest, omnes homines pariter ode-
runt. Idem in tertio de Repub. pulchris tantum men-
dis, concedit mendacium. Deis, inquit, inutile est
mendacium, hominibus autem pro medicamento
est utile. Interrogatus Aristoteles, quid mendaces
lucrarentur, inquit. Ut cum uera dixerint, non eis cre-
datur. Ceterum rursum ad praeceptorem accedamus.
Studeat igitur praeceptor ut quae doceri oporteat,
doceat libenter. Interrogatus respondeat, et humani-
ter audiat respondendo, dubitationes de pectore quae-
rentis omnino euellat. Sit assiduus, non parcat la-
bori in erudiendis pueris. moneat saepe exhortetur
sepius, obiurgat sepiissime, sed non contumeliose.
Dissimulet interdum, sed cauus laudet, sed non po-
tius. Bene uariatur quoque, sed grauius remittat, sed
non libenter. Sit uerus cum iocunditate, iocundus
cum ueritate irascatur, sed modice. Multa de uirtu-

te, de honestate, de moribus, de uitæ integritate, ac de literis sapissime loquatur. Imitantur enim fa- illi me pueri mores, quos in maioribus conspiciunt. Trahuntur enim mores à conuersantibus, utquit Seneca Fuit Cato, pædagogus Sarpædon, homo comis, atq; urbanus. Et qui uerba magis, quam uerba in promptu haberet. Quod illi ad literarum, morumq; rationem admodum profuit. Parebat ei Cato faciebat; omnia illis, uisita huiusmodi cau- sas, rationesq; ab eo agitant, ac tanquàm diuini quoddam oraculum eu obseruabat. Hieronymus in epistola ad Latam de institutione filia meo, ne discamus in tenero, quod postea nobis de se secundu- est. Græchorum eloquentia multum ab infantia sermo Cornelia, matris, consulis dicitur. Hortensio oratio inter paternis finis coarsuit. Difficiliter erat tur, quod rudes animi perbiberunt. Latratum conchyliis quis in pristinum candorem reuocet, et Recens testa diu et sapore retinet, et odorem, quo primū imbuta est, ut luodit. Græca narrat historia, Alexandrum potentissimum regem, Ciceronemq; domi- natore et moribus, et in intellectu Leonidis pædago- gi sui non potuisse carere uirgis, quibus adhuc paru- uulus fuit infectus. Proclius est enim malora amu- latio et quorum uirtutes allequi nequeas, circumis- teris uita, hæc ille. Sapientie enim eminentissima puerorum ingenia educa- tione mala, et per uisione cor- rumpuntur. Scribit Plato libro sexto de Repub. in- gentia facinora, lumina; nequitia non ex uulnatu- ra, sed potenti, et corrupta generantur. Deo his quæ natura ingentium bonorum, aut malorum nunquam erit causa. Philippus Macedo. Alexandri pater, cum natum sibi illum audiuisset, ad Aristoteliem hanc scripsit epistolam.

Seneca.

Mores à con- uersantibus s- trahuntur.

Sarpædon Cato pæ- dagogus.

O Hierony- mus.

Cornelia Græchorum matris Hortensio

Alexander uir- tuis pæda- gogi haurit

Malorum amulatio p- clius

Plato. II. 6. de Repub.

Philippus Alexandri pater

Philippus Aristotelis. S.

¶ Fili in ihi natum scito quare magnam Diis habeo gratiam non tam quod puer natus sit, quam quod a te tua cum nate conigerit. Spero enim hunc per te educatum, atq; institutū et nobis, et imperij succedere re fore dignum.

N Querat ille rex in chylus, amantissimus pater, regi, ac principatus firmitati horum eruditus, ut mox doctrina, ac sapientia utroq; meritis, optimis p̄ceptis staret, nec ullis fortuna c. ho³, laberāctari posse. Quarum rerum quāta fuerit stus diosus Alexander, gesta eius non obscure declarant. Nam tutillano eo, ac munitione clapios praudio, uel ad extremos usq; terrarum fines urēte r̄ produsxit imperium. Scipio quoque ita omnino sapere, ita proliis scire aiebat, ut Panetium philosophum secū etiam in castra duceret neque unquā a suo latere dilcedere pateretur. Caesar Augustus Athenodoro, claro in primis philosopho, ac familiari, et magistro usus est. Itaq; sapientum et n̄ l̄ys, atq; institutis stus summa potitus est rerum omnium. Plutarchus in eo litelo, cui titulus est de liberis educandis, Maximam, inquit, omnium, longe q; maximum dicturus accēto. Inquirendi sunt p̄ceptores filijs, quorum uita nullis o. i. o. xia sit criminibus, irreprehensibiles mores, et perlicuum honestatis experimentum. Plynus Caecilus scribens ad Elysiālam super filio, Trade,quit, cum p̄ceptorī, a quō mores primū, mox eloquentiam discat quā male sine moribus d̄fictus tam uero nimia scientia p̄ceptoris sapientibus improbat. Quare satius est, eos esse compositi, et quieti animi non ad iracundiam, non in furorem, non in demeritiam, (ut solent nonnulli) proslāpi neque ad discipulorum uita usque adeo induc

Panetius
Scipionis p̄ceptor.

Athenodoro
tutillano. C. Augusti
litelo discunt.
Libellus
Plutarchi
litelo. Educat
p̄ceptor
reales.

Plynus Caecil.
Eloquentiam
ne moribus
male discit.

gari, ut in quo ea corrigere, ac tollere uidentur, ipsi
 maioribus obnoxii uitijs, ac magis quàm uili cor-
 rectione egere propiciantur. Ita tamen mansueti-
 res erunt præceptores erga discipulos, ut non inde
 collis, uita licentia relaxetur. Vnde et corruptus oris
 ri, et naturæ liquid forete egregia, facile corrumpi
 posset. Proficiant magis pueri, præsertim qui in alie-
 ti fuerint ingem, si se uerior, si autem uerior ab eis discis-
 plina arceatur. Si eorum errata lapsius dil. mulens-
 tur, aut si dulciter emendentur si plausu uultu cor-
 ripiantur, si uerberibus minime cadatur, si uerbis
 obiurgentur. Adde quod metu uerberum. propo-
 sita tibi Dictata, quæ græco uocabulo Themata ap-
 pellare consueuimus, non ingenio suo componit,
 sed ab alijs occulte compolita ceterunt quod quide-
 capitale, et pernitiosum n. u. est nam utrunq. uehemē-
 ter tallit et præceptorem quæsem tallam plunui, et
 d. scipulu n. qui non intelligit, quod à se factu n. en-
 titur. Honestius igitur erit, et uilius blanditi sages-
 re, uel interdum ipso ueroorum terrore ita ut pla-
 ga statim subsecutura uideatur. Si uero paulò adul-
 ti fuerint, ut honoris cupiuitate excitari possint tunc
 admonendi erunt, quanto de decoro id futurum sit,
 si opera fulerint, si reliquis ignauiores, tardiores ue-
 apparuerint ut magis eos desicere, quam discere po-
 deat. Studeant, iqua præceptores lauenam mores,
 et uita castigare ut ad bonas artes excolendas, et
 ad literarū studia assequenda deducantur eorumq.
 cupiditatibus plerunq. assentiantur. Non enim uis
 gnis, non uerberibus, non iniurijs, sed quibulda bla-
 ditjs ad literas acquirandas alliciendi sunt discipuli
 author est Quintilianus in primo. Hinc Horatius.

Dictata.
Themata.

Castigatio
pueris uel lo-
or, quàm
plagæ.

Alliendi
sunt blandi-
tis pueri.

Horatius

Olim dant crustula blandi
 Doctores, elementa uelint ut discere prima.

Socrates	Non enim, ut inquit Socrates, decet liberum hominem cum seruis de disciplinam aliquam discere.
Nulla autem violenta est stabilis disciplina.	Nulla vero anima violenta est stabilis disciplina: unde non tanquam coactos in disciplinis animorum, sed quasi ludentes nutrire oportet, ut et magis, ad quod natura sit aptus, possis cognoscere.
Adiungenda pueris in studiis socii	Placet etiam, ut pueris aliquis ad disciplinam socius adiungatur. Cuius imitatione quicquid quasi signiculis incedantur. Est enim nobilibus animis quidam multa generosa inuidia ut in eodem studij genere versantibus se possint, et quam heciores relinquere velint. Ex quo legitur, ut certatim amulantes, altera rerum reddat alacriores. Prudentis discipuli constantia inquit Boetius, semper aliquo gaudeat consorte speciali cui propriam politem detegere condecet. Nam Quis penam la existente fortis nam cum te teat diligenter, et la ueniat in orbeque urgente, sedulum se praebeat. Optime ualitudinis ten pora mutuo libellorum congressu tacitum gaudeant et uicis quicquid plurimum alter alteri confert ut de uicis tractatores quibusdam laudibus suos discipulos ualere. Nonne est, qui gloria amore, et laudis dulcedine apratur quod eloquentia pariter Cicero in Tullio. Nonne ualentes alit artes, omnes in uicis. Tullio ad studia gloria. Idem pro Ausonio. Nonne et in uirtus aliam mercedem laborum, aut periculorum desyderat praeter hac laudis, et gloria qua quidem detracti uices, quid est, quod in tam exiguo uita curriculo et tam breui uita. Nonne la oribus exerceamus. Idem Thrasymachus, inquit, omnes laudis studio et optimus quisque gloria maxime ducitur. Insidet enim quidam in optimo uirtutis, et noctes, et dies a uicem gloria suis malis conerit. Hinc Syllus.
Boetius	
Omnes laudari gaudent.	
Cicero in Tullio	
Cicero.	
Syllus.	

Ad laudem

Ad laudem gentium capiat si munera diuū

Felix ad laudem hominum genus.

Dittale est, inquit, D. Chrysostomus, neq; fieri pos-
test, ut proprijs quisq; laudibus non lætetur. Quas
re Themistocles cum a tyrannide recuisset, has
bitusq; prouide inductor, rogaretur, quid ergo te
audire delectaret, respondit, meas laudes. Non sunt
laudes quandoq; fugienda, quæ plerunq; sunt qui-
dam tomes, et cæca virtutis, calcar quoq; ad bene,
beateq; uiuendum. Lycon, philosophus, qui in suis
tuendis, educadisq; pueris maxime idoneus fuit,
ita eis necessario adiungi oportere dicebat pudere
simul, et laudis studium, uelut equis calcar, atq; fre-
num. Addunt animam plerunq; aliorum comendas-
tiones, incutient stimulos. Sufurabitur præterea in
ter eos, si laudabūtur, quædam honesta æmulatio,
quæ et tardioribus simul ingenijs proderit. Neque
uero id probamus, ut sub eodem præceptore mas-
gnus puerorum numerus prima simul elementa do-
ceatur. Ita est enim requirenda præceptorum erudi-
tio, ut discipulorum tamen nimia multitudo fugien-
da sit. Nam multitudinem docendi difficultas, diffi-
cultatem negotia, negligentiam, despectio, atq;
hæc cuncta omnis demum et temporis, et artis ses-
quitur perditio. Dum enim omnibus se impertit, om-
niumq; capit sauciare præceptor, nemini aut inte-
gram, aut magnam impendit curam et sicut nemo
idoctus, ita nemo bene doctus id reuertitur. Hoc
autem de his præcipimus, qui prima literarum fun-
damenta perdiscunt. Nam in paulo progressis, qui
iam poetas, historicos, comicos, et oratores audis-
re possunt, id minime est necessariū. Na quo maior
turba erit, eo diligentius præceptor ipse legere conas-
bitur quia Ouidio teste.

**Themisto a
chris respōsi**

**Laudes ple-
runq; uirtu-
tis formæ
esse.**

**Honestæ æ-
mulatio tar-
dioribus in-
genijs deest
Præceptorū
nimia disci-
puloꝝ mul-
tudo fugi-
enda.**

**Ouidius de
ponto ll. 4.**

Exciat auditor studium, laudataq; uirtus

Crescit et immenſum gloria calcar habet.

Sapius mu-
tare pcepto-
res pueris
uile.

Ordo docē-
di.

Cicero lib.
3. de orato.

Pueri gram-
maticen do-
cuntur.

Cicero arbi-
tratur
diligentiſſi-
mus.
Quintilian?
Grammaticæ
partes.
Methodice
Historice

Erit præterea cauendum, ne mutatis ſapius præcep-
toribus, diuerſas ad ſcholas mutantur pueri et uſ-
diendi. Nam non minus ingenia, quam ſtantaria,
uoluntoties transferuntur laſci atq; pati contigit
detrimentum. Sed ad docendi ordinem traleamus.
In erudiendis pueris hunc ordinem ſeruari oportet
bit. Ut literas, et uerba quid aperte et expedite, nō
tamen expreſſe nimis pronuntiare conſueſcant. Nā
ſicute intra dentes murmuratio, et uerborum cō-
culcatio, ita introſecta, et inſidiola ueremens tum
literarum, expreſſio, tum in uerbis quali ſyllabarū
dilatatio. Nolo, inquit Cicero libro tertio de orator
re, exoriri literas pindius, nolo oſculari neq; ge-
ſtus, ne o uero a exiliter examinata exire, nolo ſuſ-
ta et anhelata grauius. Deinde Grammaticen omni-
ca parte perfecte docendi ſunt. Ut enim in ædificijs
niſi ualidata ſint uindamenta quicquid ſupra cō-
ſtruas, corruat necelle eſt ita in ſtudioſam ratione
niſi principia optime calcant, quo magis pgreſſio
untur, eo magis inſecillitate ſuſtentant. Et eam
nam ꝑ omnia uindacrali in ſtudioſum redditur io-
cum, a ꝑſſio. Vnde M. Cicero, ut author eſt Quinti-
lianus, artis grammatice diligentiſſimuſ tot et in ſi-
lio, ut eſt uidere in epiſtolis, recte loquendi alper
quo ꝑ exactior eſt. Sed ad grammatice partes aggre-
diamur. Grammaticæ autem duæ ſunt partes. quarū
alteram Methodicē, quæ breues omnium oratio-
nis partium formulas compendijs declarat, alterā
Historicē, quæ hitorias, et res geſtas præſtat, ap-
pellarūt. Eaſ igitur formulas multis quid ex libris,
qui extant, capere licet. Sed illud noſtrū cōpen-
dia, quod nuper ædidiſmus, ad id non parū adiuua

bit. Vbi sicut nihil est superfluum, ita omnia facile res
periuntur, quæ ad oratione recte struenda conducere
uideantur. Sed illud à magistro uolumus obseruari,
Vt quas proponit puer, eas regulæ declarationes,
eas tum scribant, tum ad scripturam componant.
Si enim scripserint tantum, euenit plerumque,
ut rogati nihil ex tempore sciant respondere. utpote
soliti in omnibus partibus multum, diuque meditari.
Contra uero, si memoriter tantum respondere didicerint,
sæpenumero quibus inter se literis syllabæ
cōnectuntur, ignorant. Quod si ad utranque, ut dixi
mus, assueti fuerint, expeditam consequetur et in
loquendo, et in scribendo promptitudo. Scribit Lacer
tius, atque Plutarchus, Aristotelem dixisse, pueris tria
esse necessaria. Naturā, Disciplinā, et Exercitationē.
Quorum quodlibet per se, nisi et cetera adiuncta fue
rint, perfectionem nullam habere potest. Sicut au
tem inuolunt sunt qui tanto ingenij acumine præstant,
ut si diligens eis disciplina accedat, excellentes iri
eua dent. Ita sine exercitatione hæc omnia non alie
ter desistere uidentur, ac nauis instructa sine nauie
gatione, et egregio, putoque gubernatore. Qualibet
enim ars indiget exercitatione, et usu. Nulla ars cos
tituit perfectionem sine ipsa exercitatione. Hinc Ci
cero libro officiorum primo. Sed nec Medici, nec Im
peratores, nec oratores, quicquid artis præcepta per
ceperint, quicquid magna laude dignum sine usu, et
exercitatione consequi possunt. Idem ad Trebatium.
Nullam artem literis sine interprete, et sine aliqua
exercitatione percipi posse. Idem libro rhetoricorum
quarto ad Herennium. Sed cum, inquit, in omni di
sciplina infirma est artis præceptio sine summa assue
titudine exercitationis, tum uero iam memoris minis
tum ualet doctrina, nisi industria, studio, labore,

Triā pueris
necē laria.
Lacertius.
Plutarchus
Aristoteles

Nulli artē
sine exerci
tatione con
sistere.
Cicero lib. 1. offi.
Cicero lib. 7
epistolarum.
Nulla artē
literis sine
interprete per
cipi posse.
Cicero lib. 4.
rhetorico.

Cicero i ex
ordio rhet.

Cicero li. 3
de oratore.
Aristoteles.
Prudentia si-
ne iustitia
parum iustitia
sine pruden-
tia multum
prodest.
Seneca.

Omnis artes
exercitijs p-
ficiunt.
Vegetius
De re mil.
Sine exerci-
tatione nihil
in vita p-nd

Memoria
ut mu arbi
mater dicta

Omnis discipli-
na memo-
ria constat.
Quintilianus
Cubi i rhe.

disigentia comprobatur. Idē in calce exordij rheto-
rico, ad Herēnum Sed, si te unum illud monueris
mus, artem sine assiduitate dicendi non multū iua-
re, ut itelligas hanc rationem pceptionis accomo-
dari ad exercitatione oportere. Idē li. iii de orato.
Nemin, inquit Catulus sapientiz laude, et eloquē-
tia sine summo studio, et labore, et doctrina conse-
qui posse. Sicut, prudentia, inquit Aristoteles, sine
iustitia parū, ut n'h. I prodest iustitia sine prudentia
multum, ita scientia sine iustitia parum. Vltus uero sine
scientia multū. Seneca. Multo plus, inquit, prodest
paucaprecepta sapientiz teneas et illa habeas in
propu, et in uia, quā si multa de scientiis, et non
habeas ad manus. Omnes enim artes, ut docet Ve-
getius de re militari, iugibus exercitijs proficiunt:
cuncta exercitatione conualescunt. Pueri igitur nō
postponat quoquo modo exercitatione sine qua,
Diogenes dicebat, nihil in uita omnino pfit, atq;
eam omnia exuperare posse. Quapropter moneat
pceptores, et discipulos assueat semper aliquid
scribere modo prosaicam orationem, modo carmi-
na. Miscenda est enim utrisq; exercitatio. Na est p-
saiar orationis quidam numerus, ac modulatio.
Qua magis auribus iudicatur, quā uerbis expli-
cari queat. Quam, q si carminis conficiendi do-
ctus extiterit, facilius dubio procu' olequetur. Sed
memoriam proleq iamar. Exerce da erit memoria:
quæ sanctissima est humanæ uitæ interpret. custos
disciplinæ p-rosissimus naturæ thesaurus ut non
ab re à portus etiam Mularū mater fuerit appellata.
Omnis disciplina, ut inquit Quintilianus lib. xi.
memoria constat, trastraq; docemur, si quicquid
audimas, pterituiat. Ea, ut inquit Cicero libro primo
rhetorico, est firma animi rerum, et uerboꝝ dispos

sitionis propriio idē libro primo de Oratore. Quid dicam, inq̃t, de thesauro rerū oīum memoria: Quia nisi cultos inuēns, cogitatis q̃ uerbis, et rebus adhū beat, intelligimus omnia, etia si praeclarissima fuerint, in oratore penuria. Hæc, ut ait Quintilianus, oīa conseruat, quæ diximus, et cōseruata suggerit, et subministrat iureq̃ eloquentiæ thesaurus dicitur. Hæc ille. Est enim oratoribus, philosophis, iureconsultis, ac ingenuarū omnium disciplinarū professoribus necessaria. Quæ idcirco studiose, et assidue exercenda est, ut ait Plutarchus. Ita enim uigebit in dies magis, ut nec auferri, nec minui per ætate poterit minuitur nanque, nisi ea exerceas. Memoria uirtus est duplex, facile percipere, et fideliter retinere. Est enim prudentiæ pars memoria. Nam prudentia, quæ est rerū bonarum et malarum scientia, partes sunt, Memoria, intelligentia, prouidentia. Tradunt Diogenem Xenada filios, quorum auditor fuit, asuefecisse, ut scriptorum, et poetarū dicta plura, quæ in promptu essent, memoria teneret. Quare cūda adolescenti, cum pars sit et cōmentariola, rectē Antisthēnes Atheniensis dixisse fertur. Oportebat ista animo magis, quàm chartis inscribere. Optimū uero omnium iudicatur, quod à Catone obseruatum fuit. Si quæcunque interdū nisa, lectaq̃ fuerint, lub noctem at imo accuratissime repetantur diurniq̃; omnis studiū tacita secum et diligens ratio exigatur. Erat autē illud per quā utile, ut in regularum exercitationibus consuefcent ornate componere. Vt ex pli causa. Oratio plerunq̃ uerbo claudatur et quicquid ab alio pendet, anteponatur, quā id, à quo dependet. Vt his exemplis.

Ait enarum urbe sancti illius legibus, ac institutis Lycurgus illustrauit.

Cic. li. i. de Oratore.

Quintilianus.

Memoria cui necessaria sit.

Memoria autē due exercenda.

Plutarchus.

Memoriæ uirtus.

Prudentia

quid

Prudentiæ

partes.

Diogenes

mos in docendo

Antisthēnis

apoteigma.

Mos Catonis

in discendo.

do.

Exercitatio

regula

si nō pos-

ponatur.

Oratio cō-

ficta quæ

liber ordo.

Tarenti Apuliz arcem diuerso tormentorū genere Hannibal expugnauit.

Scipionis Africani conuentum summis laudibus omnes extolunt.

Priscorū Lacedæmonioꝝ mores oēs admiratur.

Vetēꝝ Arcopagitarum grauitatem Athenarum Repub. graui iudicio perpendit.

Oratio qua
lis eē debet

Sed quia orationis mentio nobis oblata est, qualis ea esse debet, uideri dū est. Docebuntur discipuli, ut oratio salens, et pura non sit affectata, ac luctu sitio-
nis exquisita sit lacida, emedata, tersa, uaria, orna-
ta, perfecta, ac ipso uertice splendore illustris, et pla-
na, quæ prima est eloquentiæ uirtus, perspicua, lucida, nulliusq̃ interpretis auxilio indigens. Eius uer-
bopartes sunt sex. Exordium, in quo sūt auditores
attenti ad audiendū, dociles ad intelligendū bene-
uoli ad retinendū. Post exordium sequitur Narra-
tio, quæ breuis esse debet superuacua deuitando.

Oratiōis cō-
fictiōdæ par-
tes.

Exordium.
Narratio.

Dilacida, ut omnis obscuritas tollatur. Veritatis,

Diuisio.

exponendo credibilia, ac probabilia. Sequitur post
narratione Diuisio, quæ in distribuendo non debet
excedere numerum ternarium. Duo enim, uel tria in
oratione explicanda, et quæ ordine tractanda sunt,

Cōfirmatio

proponuntur. Succedit Confirmatio, quæ est rerū
propositarū efficax, atq̃ artificiosa probatio. Adijū-

Confutatio

gitur Confutatio, per qua reuicimus, imprecabamus,
et retellimus quæ ab aduersario nostro atterantur
cōtra sententia nostrā. Postremo sequitur Epilogus,

Epilogus.

Conclusio

qualis com-

mendatur.

Cicero.

Cumulus.

Quintilian⁹.

Peroratio.

quo solemus concludere, et perorare. Ea uero laus
datur conclusio, quæ tum breuiter, tum concinne
repetens quæ dicta sunt, insuit in auditorum animos,
et facile exinde, ac memoriter teneantur. Hæc
enim, ut scribit Cicero est exitus totius orationis.
quæ aliq̃ Cumulū uocant. Quintilianus peroratio

nem appellat, et æque bene. Studebuntq; non tam
 ut uerois pennis, atq; antiquis, quàm domesticis,
 ac ut taus ne dum antiqui tui, quæ mater est inge-
 nitæ, de terre uolumus, non tam antiqua, quàm de
 crepita, et ut ita dixerim, ab extremis, abo uilq; ta
 retro ætus leuias euocata uideatur. Ne uetaba sint,
 qualia uix ipsa buandri mater soluat, et Oedipus
 intelligat Nam tanquam copulum, sic fugiet dū esse
 intrequens, atq; intolens uerbum præcipit Cæsar
 in his loris, quos de Analogia scriptos reliquit.
 Hinc Phauonius philosophus adolescenti ueterū
 uero ra cupidiliter oait, ut refert Gellius. Viue mos
 ribus præteritis, ac quere uerbis plenibus. At qui
 Cicero satis aperte præceperat, in dicendo uirū uel
 maximū esse, ad uulgari genere orationis, atq; à cō-
 suetudine communis sensus abhorre. Curant uel
 ut uerba sint laeta, et à cōmuni uulū haud longe abi-
 horre. Na qualia personant in primis. M. Ciceronis
 Iulij P. Terentij comædiæ. Accedant et Sallustij et
 Lij historæ, quæ ad hanc rem plurimum attulerunt
 ad ueniunt ex qua tractatione potissimū alitur, et in-
 guetur oratio. Carpeat Augustus Mæceat erit et
 Tiberius, quædam istula uero a summo studio auctis
 parentur. Sed ad dicendi genera transeamus. Tra-
 suit, ut Rhetores cōment orant, dicendi genera. Ex
 tenuatum, huc Graue, primum Mediocre, huc mo-
 deratum, secuti dū Huber, huc Graue, tertium. De qui-
 bus nos latius in libello contentio condatu epistolarū
 tractauimus ad quæ teretimus. Nec omnino erit
 ab his inq; etia cum ad materia studia pueri traierint,
 ad easde grammaticas et futiores reuocetur. Donec
 mentis uia cōmihareant, ut nulla tps iter. atq; edine,
 nulla negotioq; uarietate erant queant. Sed ceterū
 monia iam allecuti erunt, coniungenda erunt liba

Quib; uero
 bis utendū
 est pueris.

N constra-
 hæc appelo-
 lata uates,
 postea Gar-
 menta.
 Oedipus
 Cæsar.

Phauonius

Cicero.
 M. Gellij.

P. Terentij
 comædiæ.
 Sallustij, et
 Lij historæ.

Augustus
 cur Mæce-
 natē et Ti-
 berij carpe-
 bat.

Tria dicendi
 genera.

Syllabarū,
 uersusq; co-
 gnitionē ne-
 cessariā esse

rum uersuq; cognitio. Cuius tanta est utilitas, ut apte dicere aulm, nemine posse iure docto appellari, cui hæc ratio ignota fuerit. Quare prisci & diligetiam meam non admirari, et laudare pariter non possum. Quod licet ad maiora anhelarent, nolebant in hac minima se tegeri. Vnde. D. Augustinus librũ de Musica p̄scribit, ubi pedum exigitur ratio. Sed omiſſa illoꝝ authoritate, ſola huiusce rei utilitas, immo et neceſſitas facile declarat, quanto ſtudio ea ſit p̄cipienda. Neque enim recte pronuntiare abſp̄ea ſc̄ntia q̄piam poteſt. Immo qđ maius eſt non recte intelligere. Multa enim in poemis uerſus ut ſi diuerſis qđẽ catibus, ſed eode ſine p̄nũtata q̄ ſyllabarũ ignarus, nullo pacto diſcernet. Vnde illud Maronis i bucolicis

Cur pendere ſua pateris in arbore poma.
et in Aenide.

Fr̄us huiꝫ lato diuſim, proleſque uirilis

Nulla tui, vana t̄ oriens erepta iuuenta eſt.

Quid quod aliqua ſunt diuerſa penitus ſignificatio-
nis, ſc̄la unius ſyllabæ p̄lixitate, uel correptione
dignoſcenda. P̄ ſtremo etiam ſi nihil utilitatis affer-
ret, talis uoluptatis cauſa id appetendũ eſſet. Nam ſi
cut pulſante optimo Citharæ do, magis delectatur
que eius artis cognitione attingit, quàm q̄ ignorat,
ita et in poetarũ lectiõne maiore ſua uitate afficitur q̄
uerſuum ratione habet, quàm que ea caret. Nec in
carmine tantũ ea p̄deſt, ſed in ea, qua Rhetores uo-
cant numeroſam orationem, quæ p̄ ſibis metricis
cõſtat. Qua qui ab alijs ſcriptam intelligere non po-
terit, multo certe minus ea ipſe faciet. Ad ea ſcientiã
in primis utilis erit Terentiani liber de ſyllabis nec
minus conducet Sulpit̄ de quantitate ſyllabarum
libellus et quorunda recentioꝝ, ut Aldi noſtri Ma-
nuti, in eo genere eruditæ traditiones. Sed ubi p̄o

D. Augusti
librũ de mu-
ſica ædidiſti.

Neminẽ ſci-
re ſyllabas
rum ſc̄ntia.
poſſe recte
pronũciare

Virg in Ti-
tyro.
Virgi. li. 8.
Æneidos.

Numeroſa
oratio.

Terentianus,
Sulpitius
Aldus,
Manutius.

dum enumerationē, quam uulgò scanſionē nuncu-
pant exprima quada deguſtatione aſſecuti fuerint,
reliqua ſyl'abaꝝ cognitionē ex frequenti poetarū lec-
tione plant ſed ſcent Proinde quā plurima Vir-
gilii, i primis, Horatii Tibulli, Propertii, et Quin-
tina memoria tradant ut ad oēm ſyl'abaꝝ quanti-
tate optimoꝝ poetarū authoritate nitantur, et exem-
plo. Declamare aut in his oportebit ut aſſiduitate pe-
dum, nun et cetera ſolo uerborū cantu annotent. De
inde alia uerſū genera ex his p'diſcent, qui de ea re
uolumina ſcripſerunt ut nihil in hac utiliſſima ſcien-
tia intactum prætermittant. Illud autem hoc loco
præmonere uelim, ut ait Satyricus poeta.

Verum

Credi e me uobis ſolū recitare Sybillæ.

Nemine poſſe a ſyl'abaꝝ car i literarū ſcientia in hac
uerſū doctrina ſacere ſibi. Dameta, et, ut ita dicam,
me nulla penitus intro ſpicere. Tameſi pleroſqꝝ eſſe
ſciam, qui eam latinis literis neceſſaria eſſe negent.
Nanqꝫ ut omnia, quod ne p'diphth' ſgos, ne p'alīā
in aliis, quæ plurima à Graecis ſumpta apud Latinos
reperiuntur, recte ſcribendi norma teneat. Quatid
æſtimandū, quod morū uocabuloꝝ maxima pars
inde origine traxit. Quod multa in ſcriptoribus re-
periuntur, quæ nullo modo huius linguæ ignarus
explamabit. Scylla Niſi Megareſiū regis filia, in auē
conuerſam, à tonſo capillo, Cirim eſſe nominatam
Naſo teſtatur, cum inquit.

Pluma tuit plumis in anem cōuerſa uocatur

Ciris et a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Quod ſane intelliget nemo, niſi Ciro, tondeo eſſe
cognouerit. Multa ſunt e uſimodi, quæ cōmemoras
re ad ſuleptū opus minime p'tinent. Nos autē et ue-
terū doctiſſimorū exempla, quorū nemo græcæ linguæ

Enumeras
110.

Portarum
carmina me-
moriam cur
tradenda.
In poetis de-
clamandū.

Iuuenalis
Satyræ. 8.

Neminē ſi-
ne græcæ ſci-
entia
poſſe tu uer-
ſum doctri-
na acere ſci-
dameta.

Scylla
Niſus

Ciris
Ovidio. 84
Metamor-
pho

Horatius in
poetica

expers fuit, et Quintiliani auctoritatē, qui à Græcis
nra est, uixit, ait, et Horatij exhortatione sequentes.
Vos exemplaria græca
Nocturna uersate manu, uersate diurna. Quidē.
Græcis ingenium, Græcis dedit ore rotundo
Mula loqui.

Quintilian⁹.

Quæ enim pacto ea linguā discere possint, pro iuge
nri nostri caput cōmōstra minus. Nec sane me fugit,
Quintilian⁹, ut ab ea pla tumatur exoritur, pauper
quod mihi dicitur, illas ea ratione uidetur, quæ cum ea
lingua noctis naturalis non sit, nil antiqua loquedi
principia ex nostra habuerint, in ea p̄dicienda pueri
nescio quo modo deterantur. At p̄ ita nati p̄ sua
deo, Quintilianum tē p̄cipisse quia suspiciens lati
na linguā oēs habuerim nec in ea p̄dicienda tantū elā
boratione opus esset. Videt ergo, quæ tpe hinc p̄ deo
geba, n̄ si uisus suo Ioanne Andrea P̄lo Gallegio

Quintilian⁹
cur p̄p̄ a dis
icet uisū p̄
ceperit.

Ioā. Andre
as Gallegio⁹

huius linguæ non minus, quam Romanae doct̄ illi
mo, postquam nostra fundamēta contigerant, uno
amotatū in græcis, p̄ h̄c de ceteris, ut quos nati
quā uiderant, uros, per se in latina linguā adeo
int̄ græ, adeo fideliter conuerterent, ut ad omnia
facile possetur. Postquam igitur adolēcentes lati
na linguā mediocriter tenuerint, ad græcā nauiter
operam pendant, atque arripant, nec cōsudent, et
imordinate, ut à p̄teritis traditōe sicut. Sed eas ha
beat regulas, quas Marcus Chrysostomus cōp̄uit.
Deinde ad Crisostomum, Latracem, et Theodorum
Gazam transeant, donec ad auri h̄c intelligentiam
idonea p̄ceptoria habuerint. Admoneantur
itaque interdocienda. Uerū, maxime uerborū tepor
ra generali quanda p̄ceptione deriuare et ea, quæ
apud illos Anomalia uerba sunt, tanquā in linguis
calcant. Sic enim facillime, q̄d in ea lingua utiliss

Lingua Græ
ca quo p̄p̄
fio dicitur

M. Chry
solōras.
Crisostom⁹ La
scru.
Theodorus
Gaza.

Priscianus,
et Valla in
primis legē
di pueris.
Cice epist.
ad styl. ele
gātiā, et ser
monis puri
tatē legēdaz

Declamādi
pueris, ne
multū cōfer
re.

Voce, et pro
nunciatio ex
ercenda.

Pronuncia
tio nō sit in
cātūm dis
soluta.
Cesar.

Pronuncia
tio quid.
Cicli rhe. r.
Cicli. 3. de
Oratore.

elementa recurrere. Sed sic eas, quas diximus, græco
rū primas regulas habuerint, tunc ad Prisciani, ac
Laurēti, Vallæ, cæterorūq̃ gramaticorū lectiōnem,
cognitiōemq̃ transcendant. Vbi ea, quæ breuiter ab
initio cognouerant, diutius accipient et multa uis
debuntur scriptorū auctoritate licere, quæ prius po
pter discendi cupiditate, eis cognita fuere. Sub idē
tēpus et in Ciceronis epistolaq̃ imitatione uersent.
ex quibus tum elegantiā styli, tum facultatē, et ser
monis puritate, sententias, grauitateq̃ adipiscuntur.
Quas si memoria mandauerint, multos postea
apparatus iserendi præputudine habebūt. Magnū
autē pueris calcar ad literarū studia adiciet declamā
di consuetudo, aq̃ in publicū, habenda orationis
causa, p̃deundi. Na quo maiorem sit p̃, oīa esse
laudē circumspectante multorū iura intelligent, eō
magis ad percipiendas literas, etq̃dem elegantiores
incendantur. Fientq̃, quod in ea ætate maximū exi
st mandū est, alacri animo, et intrepide, et ad obeū
da postea reip̃. negotia, cum maior lucreuerit ætas
aptiores. Quare exercenda erit eorū vox, et p̃nū
ciatio debitis, ac castigatis rationibus intermanda.
Quæ uel attollit, uel moderat, uel deprimi debeat ubi
suspendendus sit spiritus, ubi claudendus sensus, ubi
incipiendū. Ad aduertendū est, ne p̃nūciatio nimis in
canticū disoluta sit, ne uel plasmate, ut à pleriq̃ fit,
effeminata. Hinc Cæsar cū adhuc p̃textatus esset dix
isse fertur. Si catas, male catas. Si legis bene catas.
Sed q̃a p̃nunciationis nobis obiter mentio oblata
est per pauca de ea uidebimus. Est enim p̃nūciatio,
ut scribit Cicero, uocis, uultus, et gestus moderatio.
Quare eodē autore in tertio de oratore, una i dicē
do dominatur sine hac sūmus orator esse in nume
ro nullo potest mediocris hac instructus, sūmos sē

pè supare. Huic primas dedisse Demosthènes dicit, cū rogaretur qđ in dicēdo eet primū, huic secūdas, huic tertias. Di uidit in uocis figura, et corporis motū. Ad actionis autē usum, atq; laude, maxima line dubio parte uox obtinet. quæ primū ē. optata nobis, deinde q̄ necunq; erit, ea tuenda. Ad uoce obtinēda in dicendo nihil est utilius, quam crebra mutatio nihil lpi nosius, quā in ea sine intermissione cōtentio. Quidrad aures nostras, et actionis suauitatem quā d est uicissitudine, et uarietate, et cōmutatione aptius. Sed ad uocē accedamus. Vox enim debet esse clara quod nos assequemur, si sedata, et depressa utemur in loquendo legendo, pñciando ea exerceamus. Hoc enim modo uox clara, et sonora efficitur. Exercenda esse uoce monet. Quin filianus quondiana exercitatione. Demosthenes adhibita exercitatione, uocis defectū emendauit, desinens in os aliquando lapillis. In uoce, inq; Cicero suo. oti priō, duo sequamur, ut clara sit, ut suauis. Vtrunq; omnino à natura petendū est. Vex alterū exercitatio augebit, alterq; imitatio preesse loquentiū, et leniter. hanc ille. Ita de nem' dictiones, et syllabas exprimere, ut nulla linguæ pplexione obscurentur. Voce autē uti debemus sedata, et pressa, non autē cōtinua, et acris nimiū. Maxima pñcia uocis suauitate scribit Cicero fuisse in Catulis. Idem in libro de claris oratoribus ad Brutū. Fuit, iquit, igitur in Catulo sermo latinus. Quæ laus dicendi non mesdueris ab oratoribus plenisq; neglecta est. Na de sono uocis, et suauitate appellada. Litera, qm filiū cognouisti, noli expectare quid dica. Multa, et huiusmodi Cicero lib. iii. de oratore de pñciatione, quā alio nomine Affronē appellat. Acuta exclamatio, clamosa, pñciatio uoce, et fauces uulnerat. eade laus

Sola pñciatio in dicēdo dominatur.

Pñciatio actionis diuisiua.

Ad uocem obtinēdam quā uile.

Vox qualis esse debet.

Vox exercēda.

Qualia?

Demosthenis idustria.

Cicero lib.

priō o heri.

Quot se pñda,

ut uox sit clara, et

suauis.

Vocē qua nobis utendum.

Cicero lib. 3. de

Oratore.

Cicero de claris oratoribus.

Cicero lib. 3. de oratore.

Actio.

tent quod Chrysippus, dum potationibus indulge-
 ret, tacere cōsueuerat. dīstolant risui quāmaxi-
 ma moderatione. Duo potissimum danauit Isocra-
 tes, et risi ītemere factū, et ueroū cū audacia. Q uod
 hoc qdem imprudentis, illud uero effēt infantetis. Pla-
 to nunq̄ ridere, nisi modice deprehensus est. Catone
 semp̄ moderatu, ac tarda ad risum fuisse accepim⁹.
 Memorat Apollonius se nūq̄ Galba ridente uidisse.
 Xenocrates quoque rareret risit. Cui Plato precepit,
 gratis sacrificaret, iustiores hilarior. Claudius Nero
 de honestabatur risu. erat enim rectus, summe, et hu-
 mentibus naribus. Oia rex oīum, inq̄ Seneca epu-
 stola lūdi osteruentur, iudicia sunt, et argumentū
 mox ex animis quo, licet eīpe. Impudicus et iceph-
 sus cōdit, et manus nota et unq̄ interdū i seipsum,
 et relatus ad caput dīctat, et flexus oculorū impro-
 bū interdū. Ius iustan iuulens, habitusq̄ demōstrat.
 Animaduertant pueri, ne per interualla iat icephsus.
 Is enim iacephsus, inquit D. Ambrosius ac incededi
 modus est seruandus, ut in eo a iustitatis lēces,
 pondus, grauitatis uel iugum tranquillitatis et eī uide-
 tur motu natura in form et. quāq̄ cōrō in natura ui-
 ty est, emendat indūstia. Vbi ars desit non debet cor-
 rectio. Studeant quāmaxima retinacula ling. et
 adhuc. Monebat Isocrates, ut tantum ea loquere-
 mur, quae uel certo iuremus, uel dignitas nostra
 tacere non pateretur. Laudat epaminondas a Pīns
 dare quod sē mulieret et taceret. Solon cōtali suo
 querit. us nihil diceret, interrogatus, utrū uerocq̄
 inopia taceret an stultitia, nō dī. Nemine stultū tace-
 re posse. Q uicemq̄ moderabitur labia tua, prudētis-
 simus est, an sapiens. Idem Stultus quoq̄ si tacuerit
 sapiens reputabitur et si copresserit labia tua intelli-
 gens. Zeno stoicoꝝ princeps cuius loquaci adole-

Chrysippi i
 cula.
 kius coho
 bendu.
 Isocrates
 Plato mo
 dice rīte
 deprehensus.
 Cat. tarou
 ad rītem
 Apollonius.
 Galba nun
 quid sit
 Xenocrates
 Plato.
 Seneca ep.
 stola 53a

Incessus
 quāq̄.
 D. Ambro

Linenx re
 tū mē ad
 hūbēda
 Isocrates
 cōtūm.
 Epaminon
 das.
 Pindarus
 Solonis res
 sēonum
 Stultas i ta
 cu an sapi
 ens reputa
 bitur.
 Zeno

Natura cum
 duas aures,
 et unum os
 homini fabrica-
 vit.
Anacharlis
 Lingua bo-
 ni et mali
 habet
Cleobolus.
Pitacus
 Tamen omnis
 male dicitur.

Verecundia
 quid.
Aristoteles
 in rhetorica.
 Platon
 in Charmide.
Aristoteles
 Verecundia
 est cōpunctio.
Cicero
Xenophon
Verecundia i
 adolescenti
 boni signifi-
 cat.
Seneca
Tercium i
Ad ipsius
Cicero
Diogenes
Himerius
Homerus
Ion, damas
Melichius vir
Plutarchus

fcenti dixit. Non ab re duas aures hominibus, atque unū
 os tantū fabricavit natura, quo tam solerti artificio
 nos plane admonere uoluit, ut pauca loquamur, et
 multa audire debeamus. Interrogatus Anacharlis
 Scythia, quid ita hominibus esset conu, ac malū simul. Re-
 cū lingua esse dixit. Lingua habere laudabile, pro-
 priū esse uirtutis, dicebat Cleobolus. Amico, iquit
 Pitacus Mityleneus, uoli male dicere, ne inimico quā-
 dem pudicitia ama, ueritatē stude. Apus noluit. Stus
 deam etiam pueri seruare uerecundia quā, ut inquit Ari-
 stoteles in libris rhetorice, est dolor quidam, atque
 perturbatio ex malis aut presentibus, aut praeteritis, aut
 futuris, quā ita tanta inferant Platon in Charmide de
 temperantia in leuitate. Tunc iquit genera Charmidis
 pudore lūta, et agnatione clama ostendūt in apud eā
 etate decet. Non ad quāuis aetate, sicut Aristoteles,
 sed ad iuuenile pertinet uerecundia. Censemus eos quā-
 eras etatis sunt, uerecundos esse et portare colque lau-
 damus adulescentes, qui uerecundi sunt. Pudetes,
 inquit Cicero apud Xeno, huiusmodi, quae turpia sunt,
 in praecipulo fugiunt temperantes, ac pudici etiam
 in obscuro. Verecundia, inquit Seneca, bonum in
 adulescente regnum. Hinc Comicus dixit. Erubuit,
 salua res est. Cato dicere solebat, se longe plus deles-
 etur adulescentibus, quorum uultus rubore po-
 tius quam pallore perfunderentur. Diogenes cum
 uidisset adulescentem rubore perturbatum, pulchre illi
 dixisse fertur. Confide huiusmodi est uirtutis
 color. Homerus loquens de Hectorē dicit, Quod
 pudore cohebatur, ne cederet hostibus. Dicebat
 enim, Polydamas me prius redarguet pugnabat
 potius pudore, quā recta ratione. Virgines Mis-
 selia, ut scribit Plutarchus, cum inaudita cupiditas
 te mortis seipsas ultro suspendio interimerent, ne quā-
 uislo

nullo remedio id prohiberi posset, decretum fuisse, ut
quæ ita se enecassent, proterentur in publicum omnes
suppelis corporibus, atque nudatis apud quas
tantum prout pudoris ratio, ut eo solo deterrita, ab
inhonesta illa morte in posterum abstinerent. Cas
ueant pueri ab ornatu muliebri. Hinc Ovidius.

Ornat' pue
rorum,
Ovi. i. eplis.

Sint procul à nobis iuvenes ut tæmina compi.

Fine colit modico forma uirilis amat.

Et Satyrus poeta in homines sui temporis effices
minatos inuehitur: quæ à mulieribus colentibus
bonam deam nihil differebant.

Iuue. saty

Accipient te

Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuerunt monilia collo.

Atque bonam teneræ placant ab domine porcæ.
Mollis ornatus, inquit Quintilianus, et expolitio
cutis, uirum non ornat, sed eius mentem indicat.
Non est, inquit Seneca, ornamentum uirile, concin
nitas. A' forma, scribit Cicero libro officiorum pri
mo, remoueat omnis uiro non dignus ornatus.

Quintilian.
Expolitio
cutis mentē
indicat.
Seneca.

D. Hieronymus pueros cincinnatulos, et calamis
stratos acriter damnat. Ambrosius scribens ad Ires
næum. Quid, inquit, de alijs dicimus, qui hoc ad

Cic. l. i. of.
D. Hieron.
D. Ambro.

luxuriam deriuandum putant, ut calamisstratos, et
torquatos habeant in ministerio, ipsi promissabars

ba, illos remissa coma merito illic non seruiatur cas

stitas, ubi non tenetur sexus distinctio. Quam des

Castitas nō
suatur ubi
sexus distin
ctio non te
netur.

forme uirum facere opera muliebræ ergo et paris

ant, ergo et pasturiant, qui crispant comam sicut

forminæ, et tamen illæ uelantur, isti belligerant. Fus

gienda sunt hæc nimirum, ac tanquam Gorgonis
facies maxime formidanda. quæ et magnis nonnūq
quam, ac præstantibus hominibus summam igno

miniam, maledicendiq; causam pepererunt. Velpas

Vespasiani
In adoleſcē
tē obiugā
tū.

Vſus ſpectu
li pueris nō
ſprobatus.

Zeno.

Inuidia pue
ris deſtan
da.

Maſius
Inuidia ſerpē
tibus, nullo
res

D. Chryſo.
Inuidus dā
ōr peior.

iry ſo. Ho
melia, 53.

ſranus quendam adoleſcentulum unguento fragra
tem, cum ſibi pro impetrata præfectura gratias age
ret, voce grauiſſima increpauit. Maluiſſim, inquit,
allium oboliſſies literasq̃, ob id indignatus quā
primum reuocauit. Speculi uſum nō improbamus
pueris, modō ſuſcipiant oculorum ſalubritatis, aut
modestia cauſa. Legimus Socratem adoleſcentes
cohortari ſolitus, ut ſe Speculo frequentiſſime inſ
picerent ut ſi forma eſſent inſignes, decorem ſe an
ſi meruſſerent degenerare. In ſecus, deformitate
laborarent, corporis uitium animi pulchritudine
emendarent. Si uero propter muliebrem laſciuiam
eius conſuetudo frequentiſſima habeatur, arguit
quandam animi leuitatem, neque nota infamia ca
ret. Zeno probo dedit cuidam adoleſcenti, cui cum
nimio ſe ſtudio componere ad Speculum ſolitus, ni
mis lente quoddam uehiculum tranſcenderet, meri
to inquit, ſuſpectum habet lutum. neq̃ enim in illo
ueluti in ſpeculo intueri poteſt. Anima duertant pue
ri, ne inuidia tormentis tabeſcant. Nullum crimen,
inquit Baſilius, pernicioſius inuidia humanis men
tibus eſt ingentum. Inuidos enim eſſe pernicioſos
res ſerpentibus ſiquidem ſerpentes per plagas emit
tunt utrus peſtiferum. Inuidi ipſo etiam aſpectu no
xi eſſe dicuntur. Scribit, D. Chryſoſtomus in Homel
iis Inuidum ſeris, ac Dæmone eſſe peiorem quod
peccatum omni uenia carere putat. Nam fornicas
tor quidem concupiſcentiam prætereſt. Fur
paupertatem, homicida furorem frigidas quidem,
et irrationabiles habent tamen, quas prætendunt
excuſationes. Inuidus uero quā dicat cauſam nul
lam penitus niſi tantum, intenſam nequitiam. Idem
Homelia quinquageſimatertia. Inuidere, inquit,
peius eſt, quā bellum interre. qui enim bellum ge

rit, soluta causa, propter quam gerebatur bellū, inimicū quoque dissoluit. inuidus autem nunquā efficitur amicus, et ille quidem apertam ostendit pugnam hic autem obumbratam. et ille quidem legitimam habet, qua dicat impugnandi causam plerūq; hic autem nihil aliud præter inuitam, aut diabolicam mentem. Itaque cui talem aliquis animam cōparauerit. Cui uiperæ. Cui uermis. Cui cantharidis. Nihil enim huiusmodi scelestius anima, peius nihil. Inuidos, dicebat Agis Lacedæmonius, duplici dolore torqueri. Nam dolent, inquit, ex suis malis, et ex alienis bonis. Vtinam, inquit Socrates, inuidi in omnibus ciuitatibus oculos, et aures haberent, ut de omnibus profectibus torqueretur. Quot enim sunt hominum gaudia, tot sunt inuidorum gemitus. Alexander fuit apud Curtium dicebat. Inuidi sunt sui ipsorum tormenta. O uirtutis, inquit Cicerō libro rhetoricorum quarto, comes inuidia, quæ bonos insequeris plerunque, atque insectaris. Vnde uenisse quidam græcum uersum transferens, elegiacum metro de inuidia sic lussit.

Inuidia inuidia nihil est quæ protinus ipsum
Authorem rodit ex cruciatque animum.

At uerò ad Alteram Grammatica partem, quā Historien diximus nominari, pueri traducantur, iam tempus erit. Sicut reliquas sub compendio prius regulas didicerint, ita eos, qui res gestas carptim collegerunt, prius perlegant. Quo in genere Valerius Maximus et Iustinus eis offeruntur. Ex quibus et externa nam, et Romanam historiam uno ferme aspectu cōtemplabuntur. A Valerio ea præstabitur utilitas, ut ad omnes uirtutum partes, ad egregia tum dicta, tum facta exemplis orationem ipsam exornent reliquos deinde historiographos ordine perlegent.

Agis Lacæ
demon.
Inuidos du
plici dolor
torqueri.
Socrates.

Alexander.
Q. Curtius.
Inuidi sui ip
sorum tormē
ta.
Cicer. lib. 4.
rhetoricorū

Val. Max.
Iustinus.]

Quid ex hi
storiarū lec
tione ubi
tatis capiat

Cicero.

D. Hierony.

**Terentius i
Eunuchos.**

**Virgilio pri
mus datur
locus.**

**Lucan^o ora
toribus po
i^o annuncie
ndus.**

**attii The
oiss
Qui. Met.**

Hinc variarum gentium instituta, hinc leges, hinc
varias hominum fortunas, hinc diuersa ingenio
rum uita, et uirtutes excerpit. Quae res maxime in
quotidiano sermone laetudinem, et in uariis rebus
prudenter opinionem creabit. Eodem quoque tem
pore poetas omnes ordine percurrent in quibus
uerisimilium figmentorum utilitatem obseruabunt:
eamque ad quotidiana uitae cursum, institutione quae
sub fibulamentis cōtectam reuocabunt. Ea enim à
poetis conficta esse Cicero arbitratur ut in fictis per
sonis imaginem quotidianae uitae tueamur. Quod
et D. Hieronymus de Terentio sentit. Quia ad Fus
riam scribens de uiduitate seruanda, et ebrietate
fugienda, Comici auctoritatem adducit. Sine Ceres
re, et Licio friget Venus. Cuius, inquit, finis est, laus
manus n. o. res nosse, atque desinere. Atque ipsi eadē
poetis fluuiorum, montium, nationum nomina, et
litum colligent. A Virgilio autem inchoandum est
se. D. Augustini confirmat auctoritas, qui in hunc
modum scribit Virgilium propterea paruuli legat
ut uidelicet poeta magnus, omniumque praeclarissi
mus, atque optimus à teneris eorumque annis, nō
facile aboleri possit obliuione. Lucanus fortasse nō
absurde post rhetoricen relinquetur. Cum eā Quin
tilianus dicat oratoribus magis, quàm poetis imita
randum esse. In quo tanta est utilitas, ut proferri nō
dubitem, qui eum auctorem proinde intelligat, iam
posse in doctorum hominum numero haberi. In de
liberatiuo praesertim genere ipsius orationes adeo
graves adeo sunt artificiosae, ut haud sciam, an ab
aliquo rhetoricas obseruationes clarius colligere
ualeant. Post Virgilium Statii Papini Thebais opti
me relinquetur. Nam cum ad illius imitationem eō
posita sit, minor erit labor in discendo. Ex Ouidio

Metamorphôsi nihil ferme erit, quod præter fabulas eligant quibus tamen miro ordine incumbet. Credentque eas, non ut quidam putant, poetis tantum, sed etiam oratoribus congruere. Nam et Cicero tum orationes, tum reliqua uolumina tabulis plerunque, quasi quibusdam gemis distinxit. reliquis eius operibus, cum per se ipsi legentes intelligere poterant, incumbent. Illud tamen de Fastis improprie hæc erit, in quo et tabulae quædam ignotiores, et historiae, et fastorum ratio satis abunde pertractatur. Vnam totus hic liber ad nos peruenisset nullum enim haberemus, ex quo plenius et mores, et ueterum sacra pelliceremus. Tragediæ Senecæ cum propter tabulas multum iuant, tum uero propter sententias et uitæ, et sermonum quondam commo- dissimas nam sicut grauissima omnia continent, ita las- sciant nihil. Est in tragediis uerborum grauitas, in Comædijs elegantiæ. Viles Tragediæ ad elegantiæ plantam conferant Comædiæ. Ad sermonis tum puritatem, tum proprietatem nemo Terentio magis idoneus. Quare assidue legendi, memoriz commendandus est. Nam hic unus auctor præcæteris uerborum proprietatem seruat et latinam eloquentiam refolet, testis est Cicero ubique Terentianus. Hinc Iuvenalem, quasi comædiaz addere non uerebor. Nahos duos qui in promptu habuerint, contineant omnia quæ in quædamiano sermone contigerint, non modo ornate proloqui possint, ueram etiam ad omnem materiam sententiam aliquam habebituros. Nec ideo quisquam ab illis Sarynat leuios ne terreatur, quia nonnullis in locis uita quædam aperte nimis redarguit. Primum idcirco facit bene de uisus magis quam uisus inceptoras de testari oportet, illis uero omittis, quæ pauca esse dicitur

Cicero ple-
risq; ofones
fabulis con-
textu t

Ouidii, Fasti

Senecæ
Tragedi

Terenti
Comædi-
monia
mendanda

Cicero Ter-
entianus,
Inuicibus le-
gendus,

Plautus,

Epi^{us} Stolo.
Musas, si la-
tine loq^{ui} vo-
luisse, Plau-
tino ore fu-
isse locutus
ras.

Macrobius
Horatius

Persius,

astronomia
necessaria
Iod. De sa-
cro busto.
M. Manlius
Po. Melas.
Solinus
Hyginus
Strabo.
Plynius
Pōtarius
Proemad
Geogra^{phica}

ronis
orica.

ximus, nihil inueniemus non christiano homini cō-
gruam. plautus non ad sales modo, qui uitæ sunt
ornamento, sed ad eloquentiam uehementer prode-
rit. Cui Varro tantum inuicem ex Epi^{us} Stolonis sentē-
tia, ut dicat musas Plautino sermone locuturas, si la-
tine loqui uellent. Macrobius quoque duos atri-
temporibus eloquentissimos fuisse scribit, et Comi-
cum Plautum, et oratorem Tullium. Horatius opti-
mam artis poeticæ cognitionem, et sermonis purita-
tatem suppetabit nec quenquam facile inuenies
in rerum epithetis Virgilio magis adhæretem. Ade-
de, quod ad aliorum satyrorum intellectum multis
notis conducet Persius breuis quidem, et obscu-
rus, sed id rerum uarietate compensat. Sunt et alij
non quidem inutiles poetae, sed alio tempore lectis-
tandi. Cæterum quia in poetis multa de astrologia,
multa de situ oris sumpta reperiuntur, haud erit in-
commodum tractarum sphaera. M. Manlius, Pomo-
ponum Melam, Solinum, Hyginum, Strabonem,
Plynum, Iouianum Pontanum, Vranum intelligere. Ad
hanc rem etiam erit perutile Ptolemaei Geographiam
attingere, picturæq^{ue} habere familiarem ita ut in om-
nium locorum descriptione oculos mentis ad eam
figuram applicent, et quasi præsentem intueri uide-
antur aliter oris descriptio quandam plerunque
importat obscuritatem. Perspicuum iam nimirum
astrologicum esse, quoniam prædictarum rerum studiis
fuerit eruditus, ad rhetorices disciplinam possit tra-
scendere. Ex qua cum dicendi artem tueri affectus
fuerit, non modo Ciceronis orationes intelliget, uerū
etiam ex superiorum rerum uarietate et copulā,
et ornata cum arte coniunctam parabit eloquen-
tiam. Nihil autem Rhetorica noua Ciceronis ad eā
rem erit accomodatius, nihil uilius. Vbi omnes

oratoris partes ut non prolixè, ita perfectè exponis-
tur. In qua quidem audienda declamare oportebit.
Nam omni præceptioni exercitatio debet accomo-
dari. Postea nõ erit difficile alios à Cicerone ad ora-
toris institutionem compositos libros pernoscere,
et præcepta in eius orationibus tanquàm in specu-
lo intueri. Similiter et Quintiliani in ea re viri ex-
cellentissimi opera identidem percurrere. Verum cū
omnes Ciceronis libros assidue lectitandos, tum
eos, qui morali disciplina referti sunt, quàm et utiles et
faciles, nunquam intermittendos iudicamus. Cices-
ronis libri cum omnes excellentissimi sint, mea sensu-
tentia, et libri officiorum, et Tusculanæ Quæstio-
nes optinent principatum: alter quidem propter
præcepta ad omnem uitæ partem idonea. Tusculan-
æ uero propter uariam, multiplicemque rerum co-
gnitionem, propter præcepta, quæ ad omnem scri-
bende scriptionis materiam largiam nobis exhibent cop-
iam. Paradoxa deinde sequantur, quæ interpretas-
tur, præter opinionem et admirabiles sententiæ, ex
Stoicorum fontibus haustæ. Tum Dialogi de amicitia,
qui Lælius dicitur. De Senectute, quæ Cato
Maior inscribitur. Somnium Scipionis, qui Sextus
est de Repub. Liber. His intendant, his uacent, his
frequenter operam nauent quàm maximam. Et cū
semel, atque iterum Ciceronis libros legerint, stu-
deant, ut eorum animis inhaerescant et memoria,
quasi quodam thesauro recondantur. Optimum
erit, et Dialecticorum argumenta, ac deinde Plato-
nis uolumina ut perdiscant ex quibus fontibus
omnia Cicero hausisse, et ad eius imitationem se
penitus conformasse uidetur: adeò ut quosdam etia
Dialogos Platonis more, et ab eo, qui in loquendo
primas habet partes, et à materia ipsa inscripserit.

Exercitatio
ad
comodam

Quintiliani
institutiones

Libri de ofi-
et Tusculanæ
ex oib.
Ciceronis
opus potissimum
legendum

Paradoxa
Paradoxa
quid
Dialogi
Cato maior
Somnium
Scipionis

Dialectic
necessaria
Plato legendus.

Aristotēlis.	Post hæc suadeo, ut Aethica, quæ de institutione ui-
Aethica.	ta, et uniuscuiusque moribus, Oeconomica, de gu-
Oeconomica.	bernatione familiarum, Politica, de regenda Republi-
Politica.	ca ab Aristotēle conscripta sunt, legant, et assidue com-
Moralia.	plectantur. Adde et illa, quæ Moralia uocantur, et
Rhetorici li-	exquisitissimi Rhetorici libri tam ad Nicomachum,
br.	tum ad Alexandrum regem. Quæ omnia postquam
Nicomachi	adepti fuerint, tum non modo præceptores non in-
tus.	digeant, sed ipsi alijs præceptores erant idonei. Ita
Alexander.	omnia per se et legere, et intelligere poterant. Vbi
	primum per se studere incipient, operam dant,
	ut eos uideant, qui uarijs de rebus composuerunt,
	authores. Quorum genere sunt principes M. Var-
M. Varro.	ro, Nonius Marcellus, Festus Pompeius, Fabius
Nonius Mar.	Quintilianus, Alconius Pedianus, Plinius natura-
Festus Pb.	lis historia, quæ non minus est uaria, quam ipsa
Fabius Qui.	natura, Gellius, Macrobius. Hoc ad iuuenos. D. Aus-
Alconius Pe.	gustinum de Ciuitate Dei quasi per historiam, et tam
Plinius.	rima ueterum, quam religione repletus est. Ita eorū
Gellius.	lectione, ac doctrinale et uolēcent, ut menti penitus
Macrobius	inherentes, non facile memoria auolent, ques-
D. Augusti.	ant. Si quos semel imbutur, odore seruat testa uiu,
	pro Flacc. sententia quem ceteris Hieronymus imi-
Horatius L.	tatus, Nescio, inquit, quo pacto etiam si, quæ plena
rei fac.	sint, tamen eundem odorem lagena seruat, quod dum
D. Hieron.	madis esset, imbuta. Studeant peruenire ad maiori-
	bus uti exercitijs tum ad corporis fortitudine augen-
Exercendum	dam, tum uero ad conseruanda omnia ualens uis
est iuuenib.	ratiorem. Vel laboriosis quandoque recreati, ad li-
	terarum studia consueta alacritas, et totius animi
Alexander	conferant. In quo Alexander Severus sanantis lau-
Seuerus,	dus commendatur. Hic enim post lecturam, pas-
	sa stræ, aut cursus, aut iudicium, uis mollioribus ope-
Diogenes	ram de ille perhibetur. Diogenes post reliquas di-

sciplinas Xeniasque filios instruebat equitare, arcus
tendere, fundas rotare, iaculare eosque exerceri per-
mittebat non nimio labore, sed leuius tantum. Non
rudeo, inquit Seneca in epistolis, te semper in
libris, aut calamis scripturae pugillariis. Dandum
est interdum interuallum animo, ut non relaxatur,
sed acuat. Requies inquit Aristoteles libro, olib-
ticorum octauo est delectabilis quia est medicina
tristitiae, quae consistit in labore. Hinc Ouidius.
Quod caret alterna requie durabile non est

Hæc reparat vires, tessatq; memora nouat.

Requies, et Ludus, ut scribit Aristoteles libro ath-
ticorum quarto, in vita videntur esse necessaria. Et quæ
Ludus, ut idem est author libro politicorum octa-
uo, fit propter requiem, non alienum uidetur per
ludos permittere pueris suorum laborum respira-
tionem, modo dum utile habeant turpitudinis. Lu-
dus, pila et honestus, et liberalis uidetur esse adiu-
uat enim quàm maxime bonam ualeitudinem. Est
enim de ludis conseruantibus sanitatem, ut author
est Aristoteles. Cui Dionysius Siracusanus, et Octa-
uius Augustus de amicitia traduntur. Qui uero
à literarum ludis aliquantulum respirare uoluerit,
latus faciet, si cum æquiculis interdum de re ali-
qua tum ad mores, tum ad laceras pertinente loquar-
ter, ac per tacite confabuletur, aut leui dea nebula
nucula utatur. Et autem in litoribus, in apricis locis,
in amari stercilibus, aut uirentis heri deet. Quod
Sulpionem, et Lalius tactibile legimus dum a ma-
ioribus erant, qui uis erant districti, animum remit-
tere uelle. Quicque in calculos et conchylas ma-
rimas, lecti uallibus, aut in reueruntur. Omnium au-
tem praecipuum illud et primum, et saluberrimū
esse statui nus ad quod omnia uelut ad quendam,

Xenias.

Seneca.
Iuueni an-
mos relax-
dos esse
Aristoteles
lib. 8. politi-
Keges me-
dicina tristi-
tia.

Oui. septi-
Requies et lu-
dus pueris
remittendi.
Arist. lib. 4.
athicorum
Arist. lib. 8.
politicorum.
Qui Ludus
exercendus
Diony. Sir.
Octauus Au-
gustus
Modus rela-
xandi alios
à studiis lite-
rarum

Scipio
Lalius.

Ordo studē-
di.

ut Græci dicunt Scopon, id est finem referenda. Ut
 adolescentes aliqui, à doctores esse cogitent.
 Nam quod in studiorum suorum testimonium nunquā
 fieri reddendum esse putauerit, multa omittet, plura
 leuiter, et, ut dicitur, in superficie et lotis pedibus per-
 transibit. Nihil intime, et ad medullam usque tentas-
 bit inspicere. Qui uero oportere se quæ didicerit,
 docere existimauerit, omnia, quæ in quæstionem
 uenire possunt, sibi ipsi tanquam in dialogo propo-
 net et disputationis ueritatem elucere conabitur. Si
 quem et am habebūt, cui, exercitationis causa, quæ
 audierint, legant, nihil hoc erit melius. Nam, ut in-
 quit Quintilianus, Optimum proficiendi genus
 est docere, quæ didiceris. Nec sint à preceptore audi-
 re contenti, sed qui in authores commentaria scrip-
 serunt, et probati sunt, eos ipsi perlegant et radicis
 suas, ut aiunt, sententias, et uocabulorum uim annō-
 tent. Nouas ipsi sententias, et ad res accommodatas
 exquirant. Illud etiam hoc loco addere uisum est,
 ut quisque suum ingenium recto iudicio metiatur:
 neque sibi magis, quā de se alius credat. Suum quicquid
 opus, refert Cicero, à uulgo considerari uelit. ac si
 quid reprehensum fuerit, à pluribus id corrigatur:
 secum uero, et cum alijs quid in eo peccatum sit, di-
 ligenter exquirat. Ambrosius ad Sabinum scribens,
 Malo, inquit, tuo corrigatur iudicio, si quid mo-
 uet, prius quā forsas prodeat unde iam reuocari
 nulla facultas sit, quā laudari à te, quā ab alijs re-
 prehendatur ita per arbitrium teorum, quæ postulas, roga-
 ui ne penim legi à te mea quæ nonnunquam tribuo in
 uulgas, sed in tuæ calculū uenire sententiæ desyderao
 ui. Nescio quo enim modo, præter imprudentiæ caligi-
 nē, quæ me circumfundit, Vnūquēque fallunt sua scrip-
 ta, et aure prætereunt atque ut filij eua deformes de

Allis audi-
 ta rep. tere,
 aristissimum
 dicitur. huius
 Quintilianus.

Non fidē
 proprio iu-
 dicio.
 Cicero

Ambrosius

Iniquē
 illud sua
 scripta

lectant, Sic etiā scriptorē iūdecōres sermones sui pal-
 pant, incautius plerūq; aliqd promittunt, aliqd ac-
 cipitur maius uolentius, aliqd exit ambiguum tum
 quia alieno examinanda iudicio, non pro nostra de-
 bemus magis, quā pro aliena opinione trutinari
 re, et d scire omnes scrupulos maleuolentiæ. Item
 ad eundem. Ego, inquit, beneficio annuenero, siq;
 mea legens scripta, dicat mihi, quo uideatur moues-
 si primum, quia et in his, quæ scio, tali possum mul-
 ta autem prætereunt, multa quibuscūdam aliter so-
 nant. Pulchrū est, si fieri potest, cauere omnia. hæc
 ille. Expositiones quoque in libros exercuere uehe-
 menter conducet sed tamen magis, si sperabunt eas
 in lucem aliq; quando prodituras. Attentiores enim
 sumus ad ea, ex quibus laudem aliqua uenari stude-
 mus. Hoc enim exercitationis genus mirifice acuit
 ingeniū, singula expōit, scribendi propitiam dinem
 gloriæ, perfectam rerum notitiā inducit, memos-
 riam confirmat. Postremo ad uolens quoque quans-
 dam promptuariam cellam ex uoluit omnia, ac mate-
 ria uisendi in prælat. Sed omnino illud teneant, ut
 semper ex his, quæ legerint aliquid conentur excers-
 pere, ut antiqui tacere solebant. Sibi que persuades-
 aut, quod Plinius dictitare solebat. Nallum esse li-
 brum tam malum, ut nō aliqua parte prodesse pos-
 sit. Quæ ratione ipse electorum centum sexaginta
 commentarios Opitogrāphos quidem, et minutis-
 sime scriptos reliquit. Quos aliquādo, cum pro-
 curaret in Hispania. CCCC. millibus nummum
 Largio Lycinio uendere potuit. Ea uero uisissimū
 excerpent, quæ et memorabilia digna, et raro inueni-
 ri uideantur. Studeant quoque memoria tenere sa-
 pientum dicta, prælara responsa, salutare moni-
 tus: Quæ omnia si uolaunde patebunt ex Diogēs

D. Ambros.

Oia cauere,
 pulchrum est.
 Commetaria
 scribenda,

Nullus libet
 tam uoluit
 aliquid a paro-
 tem proli-
 Elymus.
 Opitogrāphos
 phos scripsit.
 Gix.
 Largius
 Lycinus
 Sapietū dila-
 ta memos-
 ria madada

Diogenis
Laertii mo-
nimenta
Sapientes
septem,
Socrates
Stoici
Academici
Peripatetici
Pythagorici
confinios.

Lectionem
græcarum li-
terarum fre-
quentanda
est.
Lectione ad-
deat.

nis Laertij elegantissimis monumentis. Quæ de moribus, et uita philosophorum inscripta sunt. Quorum e numero ea magis optabunt primum, quæ à septem sapientibus, deinde à Socrate, mox quæ à Stoicis, Academicis, Peripateticis tradita sunt. Erit hoc etiam ad orationis tum copiam, tum promptitudinem ualde idoneum. Si inter legendum ex uarijs horis sententias, quæ ad eandem materiam pertinent, annotabunt et in unum locum colligent. Pythagoreorum quæ more quicquid excellens interdum legerint, uel audierint, uel per commemorabunt. Imprimuntur enim ea confirmatione adeo ut non indigeant me ex memoria aboleri queant. Valuedior enim erit illa impressio, si statuto aliquo mensis dieceptorum omnium memoria renouabitur. In græcis quàm breuissime proficiant literis, cum primum fundamenta acceperint, non temper in agnitionem dæmon expectabunt sed ita se exercitabunt, et magis in locos eos libros sibi delument, qui in latinum conuersi sunt et unâ cum græcis profuerint, ex utrorumque lectione uocabula ipsæ per se colligent. Si quidem non nunquam præsertim in Ecclesiasticis horis nonnulli latine ad uerbum fere uerbi reperiuntur, ut interpretationis uersiculus paulo aut maior, aut minor sit. Hi ad hanc rem sic optime conducunt, ut quisdam ego nouerim, qui hac ratione ad maximam huius linguae notitiam absque ullo præceptore peruenierint. Frequentanda erit in primis græcarum literarum lectio. Nam si nostra lingua progressu desuetudine laesit, quid de ea cogitandum est, quæ nobis naturalis non est? Oportet autem legentem non introsum, aut sub lingua immurmurare. Sæpe enim accidit, ut nec se ipsam audies, plurimos uersus quasi illinc alienus excure

rat. Clara autem lectio cum ad intelligendum non
 mediocriter possit, ut porè auribus, uelut alio extrin
 secus sonante, mentis attentionem acriter exulcis
 tantibus, non parum etiam ad stomachi digestione
 ualere ferunt, qui medicinæ secreta tenent. Nam,
 ut etiam ait Plutarchus, Vox, quæ spiritus motus
 est, non in superficie, sed penitus intestina corrobo
 rat, calorem auget, uniuersas emundat uenas, artes
 rias etiam aperit. Superuacaneæ humiditatis uim
 constare, si quis in his uasis, quæ et uim alius
 munt, et exquodunt. Moderata exercitatio, inquit
 Aristoteles in athletis parit bonam digestionem, di
 gestio bonum colorem, et ex otio sequitur pallor.
 Formæ autem, ut scribit Ciceronem, et et ceteris, ris
 mo, dignitas, coloris bonitate tuenda est. Color exers
 citationibus corporis. Primam corporis curatio
 nem, docet Cornelius Celsus, exercitacionem esse.
 Commode a item, ut idem scribit, exerceat clara le
 ctio, arma, uela, currus, ambulatio exercitacionis
 plerunque finis det et esse sudor, aut certe salu
 quæ citra tangationem sit. Idque ipsam in quo mi
 nus, modo magis faciendum est. Exerceat nam, ut in
 quit Aristoteles libro rhetoricarum primu, ut in
 plurius conseruat sanitatem. Hinc Cyrus apud Xe
 nophontem inquit. Primum equidem operari do
 ne unqua aturer, id enim difficile est, et graue. Ver
 in uero per laborem immissa cōsumo ita enim in thi
 uideor et perseuerantius bene ualere, et re, et thor
 fieri. Plinius Cæcilius scribens ad Fulvium, ret et se
 lectionem græcam, et latinam clare quidem lectitas
 se, et intete non tam causa uocis, quam stomachi.
 Ariston etiam dicere solebat, neque balnei, neque
 orationis non purgantis ullam esse utilitatem. Ca
 uendum est, ne clamorosa uox, et uolenta fiat. Inten

Clare legen
dum.

Plutarchi
Inis diace
Vox quid.

Aristoteles
Moderat.
exercitatio
nem parit
bona diges
tionem

Cicero de
Primam
exercitatio
nem parit
bona diges
tionem

Cornelius
Celsus

Aristoteles
libro rhetoricarum
primu, ut in
plurius conseruat
sanitatem

Xenophontem

Plinius Cæcilius
scribens ad Fulvium,
ret et se
lectionem græcam,
et latinam clare
quidem lectitas
se, et intete non
tam causa uocis,
quam stomachi.

tiones namque nimis dirumpunt, et raucitatem fre-
 quenter inducunt. In magno plerumque numero le-
 gere licet siueuerit, ea res pariet in pronuntiandis
 orationibus audaciam, qua cum multos nostris tē-
 poribus carere uidemus, tum uero isocrates, quē
 eloquentia parentem Cicero appellare non dubi-
 tat, adeo huius audacia expertus fuisse dicitur, ut ne
 unam quidem orationem memoriter pronuntiare
 ualuerit. Inter legendum uero prius subsistere opor-
 tebit, quā ad sententiam terminatam, quam clau-
 sulam uocant, peruenerint. Quia I primis, ut dicta
 tur, congressu minime fuerint intellecta, reuocandus
 erit gradus et attentiore mentis acie bis, iterque les-
 gendum donec obaudiens se suis diligentia pulsant-
 is excitetur. Nec facient, quod superioribus annis
 quendam in legendis de Oratore Ciceronis libris
 facere audimus, qui uero statim, et dictionis ora-
 natum admirabatur, sensa uero penitus omittibat.
 Sed imitandi sunt, qui uehementer sibi non
 non prius curemata, et poculorum ligna contes-
 pla tur, quā sitis ardorem restrinxerint. Ita stus
 dios primū sententias, moresq̄ decerpent de eis
 de ad dicticenis florem cōuertatur. Quædam sunt
 animalia quæ florem depascuntur, ut apes quædā
 uero ramos, ut capellæ quædam radices, ut lues.
 Studiosi uero eorum exempla sibi proponant, quæ
 omnibus his uestuntur. In historia, quid egregie, qd
 noue dictum sit, in uerborum compositione pure,
 et eleganter scripta, in sententijs quid prudenter, qd
 fortiter, quid iuste, qd moderate annotent. De poeti-
 ca tamen, quæ de Polypodis capite traduntur, eas-
 dem ipsi sentiant. A iunt enim, qui de lecretiore huius
 iulce piscis natura pertractant, sumptum caput in ei-
 his plurimum suauitatis atterre cæterum grauib.

Isocrates
 nullam pa-
 lam recta-
 uit ofonē

Cicero in
 Bruto.
 Sicut termi-
 nata
 Clausula

Touremāta

quid notā
 di in histo-
 ria

Polypodis
 caput in pti
 qd efficitur

In somnijs, turbulentissimisque uisis sensum afficeret. Ita poetica hominum animos maxima quidem alit dulcedine, et pabulo non minus uerò turbatū ingerit, et agitationis. Quocirca inter legendum animi frenis opus est. nec ita fabularum studio esse ferri, ut figmenta illa sic nuda capiantur sed unum quodque, quid utilitatis sub commento afferat, rimandum est. Quæ apud poetas impie, crudeliter, iniuste, ac turpiter dicuntur, non ea illis uitio danda sunt, sed artis excellentia consideranda quæ singulis personis suum decorum reddat. Vnum illud adiciemus præcepti quidem nostri, sed non utilitatis extremum. Quod tamen non magis præceptio, quam adhortationem existimari uolumus ut nihil hoc litteratio otio dulcius, salubrius nihil esse pueri arbitrentur. Quod, ut inquit Cicero, adolescentia alit, senectutem oblectat, delectat domi, non impedit foris secundas res ornat, aduersis pertugium præbet ac propterea nullum tempus ab ijs studijs præterlascinat. Hoc sit suum negotium, hic labor, hæc requies in his uigilia, in his somnus reponatur. Quid enim honestius facere possunt, quam cum otium appetunt, in eo otio uersari, quod ab omnibus et utilissimum, et iocundissimum est iudicatum. Otium, inquit Seneca, sine literis, mors est, et quasi alicui hominis sepultura. Quantum reliqui temporis alex, quantum pilæ, quantum spectaculis, quantum gladiatoribus, quantum denique rebus impudicis impendunt, tantum ipsi ad recolenda studia sumant. Vbi non deerit, quid rideant, quid spectent, quid admirentur, cui applaudant. Plinius Cæcilius uariorum negotiorum decursum, multosque ineptissimos labores cum damnaret, laudans solitu sinem, Postquam, inquit, in Laureuno meo aut lego aliqd,

Quid notandum in poetica

Otio litteratio nil dulcius
Cicero.
Otio litteratio quid est?

Seneca
Otio sine litteris, uel hominis sepultura.

Plinius Cæcilius.

aut scribo, nihil audio, quod audisse, nihil dico, quod dixisse pauteat. Nemo apud me quicquam sinistra sermone carpit neminem iple repret. ac nihil a tum me, cum parum comoda leni. O nulla te, nulli lo timere somnitor, nullis rursus oncus inqueior mecum tantum, et cum libellis loquor. O egregia, et sinceram uitam, O dulce, honestumque otium, ac pene omnia ne potio pulchrius. O mare, o litus. O uerum, secretum que mularum locum quam multa uenit, quam multa dictans. Pre aramine, inquit.

D. Ambro. D. Ambrosius ad Saturnum scribens, accer o, quos uolo, atque adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores art illor nemo inter, ellat, ne mu inter. O. ut tunc te n agis teneo, et de scripturis confero, et pra cxiorem sit ut sermonem cedimus.

Ennius. Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

Quos otio Otio autem inquit Ennius quia ne sit uti plus negotij habet, quam cum negotium est in negotio. Nam cui quod agat institutum est nullo negotio id agere, studet ibi incedem, atque animam suam delectat.

uallat,

tiasset, quidam ex amicis reuocauit, et repetere coegit. Cui Plynius. Nempe intellexeras rectum ille an-
 nuisset, cur ergo, iquit reuocaueris. Eecem an. Ius
 uerlus hac tua interpellatione perdidimus Plynius
 uero Caelius, ut ipse ad Cornelium Tacitum scri-
 bit, etiam in uenationibus, dum ad retia sederet, nō
 uenabulum, aut lanceam, sed stylum, et pag. lates
 in proximo habuisse se refert. Vt ille uacuus,
 plenas tamen ceras inde reportaret. Catone qui, qui,
 qui post mortem Vincens est cognominatus, ne ti-
 pus perderet, interim dum lenatus cogeretur, in Cu-
 ria uestibulo Xenophontis litteras aliorumque Græ-
 corum lectitate solentem accipimus. Quia id istria,
 ut ostenderet alijs tempora deesse, alios superesse tes-
 poribus. Turpilium autem esse iacturam, quæ
 fit per negligentiam. Acculasse naturam Theophra-
 stus dicitur, quod cornibus, et ceruis longa præ-
 stitisset uitam, quod uis diu uere nihil necesse erat,
 hominibus uero breuem. Quia malis seculis ad
 infantiam rerum cognitionem indigebant. Quod
 an philo sopho graui deplorare conueniat, ipse uide-
 rit. Nos tamen hoc teneamus non obortere inane
 hoc tempus emulare quod ille breuissimum esse con-
 querebatur. Hæc ceteræ animantes à natura ali-
 quid sitatum, ut equi currere, aues uolare. Homi-
 nibus uero sciendi cupiditas tradita est quam nos
 eruditionem, institutionem, quæ in liberales artes, ac
 bonas litteras appellamus humanitatem. Vterque
 quoque nominatur. Quia licet etiam studium ex uni-
 uersis animantibus in homini datum sit. Non solū,
 inquit Aristoteles libro politico octauo, pueri
 erudiendi sunt in arte utili et necessaria, sed etiam
 in artibus liberalibus, ut est litterarum eruditio, et in
 artibus delectabilibus, ut est Musica. Liberalia stu-

Plynius.

Plynii Cæ-
 cili studij.
 Con Tacit⁹

Catonis Vti-
 cili studij.

iacturæ, q̄ p-
 negligentia
 fit, turpissi-
 mam esse.

Quid The-
 ophrast⁹ cū
 natura ex-
 postulat so-
 litus.

Tēpus inas-
 ne effluere
 nō pmitten-
 dum.

Non sciendi
 cupiditas
 tradita.

Eruditiō
 Institutio.
 Humanitas
 Aristoteli po-
 liticorum.

Liberalia
 studia car-
 dicta

Seneca.
Quādiu in
studijs libe-
ralibus imo-
randum.

Seneca epi-
stola. 77.

Quādiu di-
scendum.

Seneca epi-
stola. 61.
Oīa pertinaci
cura vincū-
tur.
Plato.
Mikronym^o

Quid. li. 1.

dia, ut scribit Seneca, dicuntur, quia homine libero digna sunt in quibus tadium immorandum est, quādiu nihil animus agere maius potest. Non enim iuvenes à literarum studio cessandum, non à uirtutibus, non ab honestis ac tōnibus feruacū est. Quid est Italius, inquit Seneca epistola septuagesima septima ad Luciliū, quādiu non didiceris, non disceres Omnis aetatis homines haec schola admittit in hoc senescamus, et iuvenes sequamur in theatrum Senex ibo, et in circum deterat, et nullam simon depugnabit, ad philosophū re erubescam. Tādiu discendum est, quādiu nescias et si proverbia credimus, quādiu uiuas. idem epistola trigagesima prima. Sed nec indurata de spero, nihil est, quod non expugnet pertinax opera, et incerta, ac diligenter cura. Hinc illud apud Platonem Et mihi, inquit, uidetur, semper hic oportere aliquid à se cretum hominem, qui philosophus futurus sit, siue iunior, siue senior, ut in uita quāmplurima doceat. Huc etymus in Aureola. Cuiusdam traierit, inquit, qui hebraeus crederat, me in disciplinam dedit ut per Quiriantia acunina, grauitatem Froiboris, Ciceronis Elianos, et Lutatium Pyram al habet etum. Serem si lentiaque, et aubelanti uerba me dicitur. Quid ibi facoris sum seram. Quid ibi tunc rim diti uisatis. Quoties dei, erauciam, et ce nre nione discendi rursus increpauerim te tū est. Cōtibatam mea, qui passus sum quāme cūm, qui me cum duxerāt uitam. Et gratias ago donatio, quod de amaro semine literarum dulces fructus capio. Platon, inquit Quintilianus hic primo non contenti discipulis, quas praeferre poterant athenis, non perthogoreorū, ad quos in Italiam nauigauit, Aegypti quoque, sacerdotes adiit, atque eorum arcana

perdidicit. Seneca epistola sexta. Ego uerò, inquit, cupio in te omnia transundere et in hoc gaudeo, aliquid discere, ut doceam. Nec me ulla res delecta-
bit, licet eximie sit, cum mihi uniscturus sum. Hinc Horatius in arte poetica.

Cur ne lure pudeat praue, quàm discere malo.

Dum adhuc, inquit Hieronymus, mobilis est aetas, et animus ductilis, exercenda est boni consuetudo, et iuga meditatione seruanda. Optimum enim sunt primi anni ad institutionem morum. Habent, et est-
fuit quid molle, quod termantur queat et ipsa literarum studia à teneris melius inseruntur mentibus et quod tenerum est, cuius in curâ esse per diebus assueti. Facile est, inquit Seneca, teneros adhuc animos co-
ponere. Hinc Ovidius.

À teneris condiscitur annis.

Raro enim aditum disciplina senectus. iuxta illud, Plutarchus Senex non existeret, et canis autem quis, ut inquit Gregorius, cathena allueret non potest. Viriorem laudes uisum inquam, et gloriam, non genimam, non aurum, texantur gloria. in-
de nomen beatitudinis, et contentum gloria non est. Isti debent esse, ut cum adunus, cum gloria res caduca et transiens peritura et accedat. Vnde mentis exclamauit Tragicus. Odoxa, Odoxa, O gloria O gloria quæ uisus, et amantur
rum tot animo magna. Virtus est illa, ut ea uisus et res
his recum finem, ac gloriam in mente non contineat, et
rare possimus Zenonem, et ut Clero. Troque ar-
to de tribus, apparet et ea uisus et amantur, et
cum uirtute degatur. Virtus est, ut per uirtutem ex-
petitur sed propter te, quæ est uirtus et amantur
est Clero. et troque. Tale est, inquit, et amantur
inquit, quid responderit dicat.

Seneca episto-
lae sexta.

Horatius in
poetica.

D. Hieron.

Primi anni
ad morum in-
stitutionem
optimi.

Seneca.

Teneris ani-
mibus facile est
componere.

Ouidius.

Libra ut se-

rius non uelit

libram

Compositio

quædam est

tuæ cath-

nae.

Gregorius.

et ea res

est.

Plutarchus.

et ea res

est.

et ea res

est.

et ea res

est.

et ea res

est.

- Silius II. 13.** contentam Vnde Silius libro. 13. Belli punici.
Ipsa quidem uirtus sibi met pulcherrima merces.
- Claudianus.** Quam sententiam mutuatus est his uersibus Clau-
dianus poeta.
Non opis eterna cupiens, non indiga laudis,
Diutius animosa suis immotaque nullis
Calentis, ex alta mortalia despicit arce.
Virtutem lucentes excolamus, et ad eam acquirentes
dam totis uiribus intendamus. Non tacit, inquit Se-
neca e uide la quadragesima quarta, nobilem atriū
plenum, magni uous, animus tacit nobilem. Ob nul-
limale am inquit, pterius excellente et eteras.
Hinc Vlysses contra et acem libro xij. Ouidiu.
Non genus, et proauos, et quæ nō fecimus ipsi.
Vix ea nostra puto.
- Seneca epi-
stola 44.** Aus facit
ne de m.
Epistola
Cicero in
Sallustium.
- Qui. II. 13.** Non genus, et proauos, et quæ nō fecimus ipsi.
Met. mor. Vix ea nostra puto.
**Cicero in
Sallustium.** Sallustius est inquit Cicero in Sallustium, meis gestis
horere, quam maiorum opinione niti et ita uiuere,
ut ego in posteris meis potuerim initium, et uirtu-
tis exemplum. Virtute enim dice, non diuitis, non
opulentiis uia, istamam et in mortalitatem compa-
rare de uis. Hinc Alexander ille Macedo, dicere
solebat Male le discipulis antecellere, quam opti-
lentis. Dilate iuuenes literas, quæ in senectute uis-
com uaticiohibebunt. Hinc illa aurea Frantis sen-
tentia, quæ flos ad ægyptios proficiscenti, rogā-
ti que partem, quid nam agendo maxime sibi gras-
tiantur, eret si uaticio inquit, ad senectutem cō-
paratis. Virtute nō in irum uell gens pro uatico,
author est Ratius libro de liberis educandis. De-
bent inquit Aristoteles homines uaticū fieri et uiti lite-
rarum et aditionem parare. Nam ut scribit Cicero
in Catone Maiore, Aptissimi sunt arma senectutis
artes, exercitationesque uirtutū quæ in omni xate
cultæ, cum diu, multumque uixeris, mirificos attes-
- Alexander
Macedo.**
- Manus inia**
- Virtus ad
senectutem
uaticio.**
- Ratius
Aristoteles
Cicero in
Catone
Maiore.**
- Manus inia**

runt fructus: non solum quia nunquam deferunt ne
extremo quidem tempore ætatis, uerū etiam quia
conscientia bene actæ uitæ, multorumque benefac-
torum recordatio iocundissima est hæc ille. Non
sinamus tempora, quæ nostra sunt, inania effuere.
Esto, inquit Ambrosius, memor ita æuam nostrū
properare, ut florum, et foliorum uita festinat. Acta
te, inquit Tragicus poeta, frui: mobili cursu fugit
hoc, quod loquor. idē. Tanta est temporis celeritas,
ut iam fugiat hoc tempus, quod tecū loquor.
Ego ipse, inquit Seneca libro epistolarum octauo,
dum loquor, imminutari ista, immutatus sum. Viri-
tutem amplexamini Iuuenes, hoc enim modo uere
nobiles, uere generosi, uereque magno stemmate
nati efficiemini. Vera bona amplexamini. Stilbon,
capta urbe, amissis liberis, amissa uxore, interrogati
Demetrio, Nunquid perdidisset. Omnia, inquit bo-
na mea mecum sunt. Author est Seneca epistola un-
decima. Iustitia scilicet, ac uirtus, temperantia, pru-
dentia: nihil enim bonum putabat, quod eripi possi-
sit. Bona illa sunt uera, ut idē scribit epistola septua-
gesima septima, quæ ratio dat solida, ac sempiterna:
quæ cadere nō possunt, nec decrefcere quidem, aut
minui. Cicero pro Deiotaro. Quid de uirtute eius
dicā: quid de magnitudine animi: quid de grauita-
te, constantia: quæ omnes docti, atque sapientes sū-
ma quidem, etiam sola bona esse dixerunt. idem in
paradoxis. Neque ego unquam bona perdidisse dia-
cam, si quis pecus, aut suppellectilem amiserit. Nec
non sæpē laudabo sapientem illum Biantem, ut opi-
nor, qui numeratur inter septem sapientes. Cuius
cum quidam patriam Prienem cœpisset hostis, cœ-
teri que ita fugerent, et multa de suis rebus asportas-
sent, cum esset admonitus à quodam, ut idem ipse

Ambrosius

Tragicus
poeta.

Tps celeritas.
Seneca lib.
8. epistola.

Stilbonis di-
ctum.

Bona mea
mecū sunt.
Seneca epi-
undecima.
Vera bona
Seneca epi-
lxxvii.

Cicero pro
deiotaro

Cicero i pa-
radoxo
Bias sapiēs.

Oīa mea
mecū por-
to,
Cicero ī pa-
radoxis,
Bonū verū,

faceret. Ego, inquit, facio. Nam omnia mea mecum
porto. Ille hæc ludibria fortunæ, ne sua quidem pus-
tauit, quæ nos appellamus etiam bona. idem ibidē.
Si quid rectè sit, et honeste, et cum uirtute, id bene
fieri uerè dicitur: et quod rectum, et honestum, et
cum uirtute est, id solum opinor bonum hæc ille.
Cæterum, (ut spero) qui iam per se ipsi intelligent, tā
tam horum studiorum uoluptatem esse percipient,
ut nostris adhortationibus minime egeant.

Finis.

Angeli Mariz, Pischerij Brixiani,
ad Lectorem.

Norunt Virgineum reges, duce sydere, partum:
Duxit Dardanum stella per arma Ducem.
Tu uerò Rosci bene olenteis quære recessus:
Qui tibi fert nitidas ex ca per ora faces.
Inuenies frugem exigui, sed ditis agelli:
Quam tibi fronte offert, plura Libellus habet.

**Leonardus Puteus, Venetus, Floriano Cedro
planio Bononiensi Bene agere.**

Cum plerisque veterum, Romanorum maxime,
ac Græcorum mores, institutaq; laudare soleo,
tum illam præcipuam consuetudinem vniusc;
gentis probare non desino: Quæ Poetas, ac Ora-
tores, aliarumq; disciplinarû sectatores cum alijs hono-
ribus, tum statuis, ac imaginibus publice honestabant.
Hoc enim exemplo duas illi res cõsequebantur. Vnâ, vt
se gratos præberent: alteram uerò, ut iuvenes ad bonas
disciplinas, artesiq; capeßendas accèderent. Quod si qui
busdam in ciuitatibus adhuc seruarietur, illæ nimirum et
præclaros ciues haberent, et opibus, ac gloriâ magis flo-
rerent. Nunc autẽ hoc nostro scilicet tam infelici seculo
ut literarum studijs, ac bonis artibus nullus propemodũ
habetur honos, ita ferè negligitur uiri doctrinæ præcel-
lentes. Vt uerò tecũ hanc nostrorũ tẽporum deploratam
iniuriã, monuere me Roscij nostri eruditæ lucubratio-
nes. Quæ quidẽ eius generis, ac notæ mihi esse uident, ut
authori suo honores, ac p̃mia apud studiosos literarũ ri-
cipes p̃ciliare possint. Et cui nõ minus tota Italia debet,
quàm Aristarcho Græcia. Quod si tu quoq; illi viri ple-
ctis, et p̃syderatis cõpositiõib⁹, idẽ me cõ senseris, tum ip̃e
applausurus sum multò magis iudicio meo. At enim is
unus tu esse mihi uidẽris, qui non minus humanioribus
studijs, quàm philosophiæ disciplinis miꝝ in modum p̃cel-
las. Accedit Nestorẽ quoddã consilium, matura pruden-
tia, norma moꝝ spectatissima, modestiæ singulæ spe-
cimen, fidei experimentũ, ac sũmæ p̃bitatis cumulus: Na-
tusq; agẽdũ semper aliqd dignũ uiro: Quæ oia ut paucis
simis euenire solent, ita plurimos, immò omneis, qui te
nouerint, in tuã admirationẽ adducunt. Ego quidẽ, ac Ro-
scius noster, cuius causa hanc ad te epistolã ut scriberem,
cõmotus sum, ita erga te affecti sumus, ut quẽ colamus,
admiremur, ac suspiciamus, planè habemus neminem. Il-
le sanè te tanti facit, tantiq; iudiciũ tuũ æstimat, ut q̃cũq;
ad Grãmaticen, ac Rhetoricen spectantia, quæ nõ pau-

ea sunt, hæc ænus elaborauit, putet nulli non placitura. si
uni modò tibi placuerint. Vt unus aut ex illis hoibus, qui
non sibi solù senatos esse existiment, nulli laborè, nullà
sanè uigilià recusare, solet, dum ad erudiendos, i formis
dosq. adolescentes, ad excolendà iuuenù mentem aliqd
in còmunè afferre possit. Quod mihi nò inuita (ut aiunt)
Minerva, facere uidetur, quantum ex eius libello, quem
de modo docendi, atq. studendi, ac de claris puerorum
moribus nuperimè composuit, colligere potui. Eum li
bellum ad te mittit Vitruuius, immò nomini tuo dicat,
ac nuncupat: Vt qui de dignitate, ac tui nominis ampli
tudine sibi quidem præsidium, monumentis uerò suis im
mortalitatem fore confidat: quæ spes hominem de ho
noralis artibus optime meritum ne fallat, te pro ueteri, ac
coniunctissima nostra necessitudine etiam, atque etiam,
quælo, et rogo. Vale.

Venetijs, ex ædibus Francisci Bindoni, et
Maphæi Pasini, à Sotere nato.
M D XXXV IIII.